

Ewaluacja instrumentu RLKS
w województwie zachodniopomorskim
w latach 2014-2020

STOWARZYSZENIE LOKALNEJ GRUPY
DZIAŁANIA „SIŁA W GRUPIE”
RAPORT KOŃCOWY

Pracownia Badań Soma. Monika Kwiecińska-Zdrenka
TORUŃ, MAJ 2022|

Spis treści

1. Streszczenie.....	2
2. Przedmiot badania. Cele i zakres badania	3
3. Metodologia badania i opis realizacji badania.....	4
Wielkość i dobór próby badawczej	5
4. Wyniki badania.....	6
4.1. Ocena wpływu na główny cel LSR	6
4.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny	14
4.3. Przedsiębiorczość.....	17
4.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe.....	21
4.5. Grupy defaworyzowane	25
4.6. Innowacyjność.....	32
4.7. Projekty współpracy.....	33
4.8. Ocena funkcjonowania LGD	35
4.9. Ocena procesu wdrażania	38
4.10. Wartość dodana podejścia LEADER	40
5. Odpowiedzi na pytania badawcze	43
6. Wnioski i rekomendacje.....	48
Spis tabel i wykresów	50
Załączniki. Narzędzia badawcze	52
Mieszkańcy obszarów LGD (CAWI/ CATI).....	52
LGD (IDI)	59

Wykaz skrótów

APS – aktywna polityka społeczna

DR – analiza danych zastanych (deskresearch)

CATI – wywiady telefoniczne (computerassistedtelephoneinterviews)

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

IDI – indywidualny wywiad pogłębiony (in-depth interview)

JST – jednostka samorządu terytorialnego

LGD – Lokalna Grupa Działania

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju

OP – Oś Priorytetowa

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność

ZR – zrównoważony rozwój

1. Streszczenie

Niniejszy raport zawiera wyniki ewaluacji realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju przez Stowarzyszenie LGD „Siła w Grupie”.

Podstawy źródłowe badania to:

- dane zastane: sprawozdanie finansowe i rzeczowe LGD, Lokalna Strategia Rozwoju, dokumenty LGD (statut, regulaminy, ogłoszenia o naborach, itp.)
- dane zastane: statystyki publiczne
- wywiady kwestionariuszowe z mieszkańcami, z uwzględnieniem beneficjentów działań realizowanych na obszarze LSR
- wywiady indywidualne pogłębione z przedstawicielami LGD (Rady, Zarządu, Biura).

Badanie empiryczne realizowano w 2021 roku.

Raport uporządkowano tematycznie zgodnie z wytycznymi ministerialnymi, tj. w dziesięć działów:

- Ocena wpływu na główny cel LSR
- Ocena wpływu LSR na kapitał społeczny
- Ocena wpływu LSR na przedsiębiorczość
- Ocena wpływu LSR na turystykę i dziedzictwo kulturowe
- Ocena wpływu LSR na grupy defaworyzowane
- Poziom innowacyjności realizowanych działań
- Projekty współpracy
- Ocena funkcjonowania LGD
- Ocena procesu wdrażania LSR
- Wartość dodana podejścia LEADER

Raport zawiera także zbiorcze zestawienie odpowiedzi na postawione pytania badawcze, wnioski i rekomendacje, które będą przedmiotem dalszych konsultacji społecznych oraz wykorzystane narzędzia badawcze.

2. Przedmiot badania. Cele i zakres badania

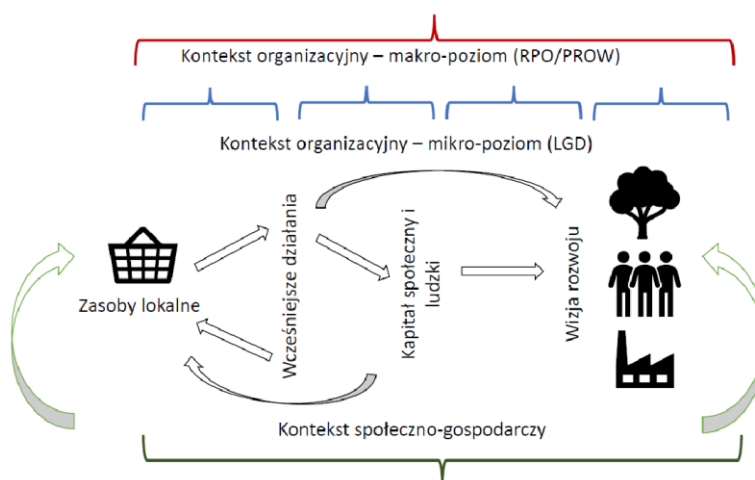
Przedmiotem badania jest instrument terytorialny Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność. Celem RLKS jest zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego, zwiększenie potencjału gospodarczego oraz aktywności społecznej i zawodowej na obszarach problemowych objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (LSR). Działania podejmowane w ramach RLKS mają służyć zaktywizowaniu lokalnych społeczności w zakresie kreowania i podejmowania przez nie różnego rodzaju inicjatyw oddolnych i umożliwią podniesienie zdolności do budowania kapitału społecznego, który jest znaczącym czynnikiem w kontekście poprawy konkurencyjności obszarów, na których brakuje miejsc pracy, pogarszają się warunki życia i kumulują się inne problemy społeczne.

Rozwój lokalny kierowany jest przez LGD, składające się z osób reprezentujących lokalne społeczno-gospodarcze interesy publiczne i prywatne.

Ocena sposobu wdrożenia i stosowania instrumentu RLKS powinna być dokonana **z uwzględnieniem pełnego kontekstu: organizacyjnego** (na poziomie LGD), **społeczno-gospodarczego** (specyfiki i możliwości rozwojowych na danym obszarze, w tym poziomu wykluczenia społecznego), **poziomu kapitału danej społeczności** (w postaci kapitału ludzkiego, społecznego, w tym wcześniejszych doświadczeń aktywizacyjnych i działania na rzecz społeczności owocujących poczuciem sprawstwa), **poziomu świadomości społecznej**, w szczególności **wizji rozwoju** (gospodarczego, społecznego i ekologicznego) oraz powiązania tych sfer. Podejście to obrazuje poniższy rysunek (rys. 2).

Przyjmujemy przy tym, że kontekst organizacyjny na poziomie programowym jest względnie sztywny, natomiast może być różny na poziomie poszczególnych LGD (założenia RLKS mogą być różnie realizowane). Kontekst społeczno-gospodarczy wpływa z jednej strony na kapitał ludzki (skalę wykluczenia społecznego), ale z drugiej strony determinuje też wizję rozwojową (można założyć, że na obszarach, na których silnie odczuwane są ubóstwo i wykluczenie, częściej brane są pod uwagę aspekty gospodarcze i społeczne rozwoju, z mniejszą uwagą dla rozwoju ładu ekologicznego). Istotnym dopełnieniem opisu przypadku powinno być rozpoznanie sposobu gromadzenia wcześniejszych doświadczeń – te wpływają na poziom kapitału społecznego i ludzkiego, a ten na fazę wdrażania instrumentu RLKS.

Rysunek 1. Uwarunkowania wdrażania RLKS

Źródło: opracowanie własne.

Przyjęcie powyższych założeń prowadzi do przyjęcia schematu badania, które realizowane będzie w porządku i w sposób, który pozwoli odnieść się do wszystkich powyższych kwestii. Odtworzony zostanie kontekst organizacyjny na poziomie makro (analiza dokumentów źródłowych), jak również na poziomie mikro (sposób funkcjonowania LGD – wywiady LGD), odtworzenie kontekstu społecznego: uwarunkowań

społeczno-gospodarczych obszaru objętego RLKS (na podstawie analizy statystyk publicznych oraz wywiadów z JST) i zasobów społecznych i ludzkich (na podstawie wywiadów z mieszkańcami).

3. Metodologia badania i opis realizacji badania

W badaniu wykorzystane będą następujące metody badawcze:

1. Analiza dokumentów źródłowych (**deskresearch**)

Technika deskresearch polegająca na analizie danych zastanych, które przynoszą informacje ważne z perspektywy problematyki badania, lecz nie zostały wytworzone na jego potrzeby. Analiza obejmuje swoim zakresem:

- Dokumenty programowe,
- Dokumenty strategiczne,
- Dokumenty prawne regulujące rozwój lokalny i rewitalizację,
- Wytyczne, poradniki, podręczniki dla LGD,
- Analizy, raporty z ewaluacji dotyczących przedmiotu badania,
- Dokumentacja konkursowa, wypełnione karty oceny formalno-merytorycznej dla projektów z zakończoną oceną formalno-merytoryczną,
- Sprawozdania z realizacji Programu,
- Lokalna Strategia Rozwoju.

Analiza dostarczy wiedzy umożliwiającej ocenę kontekstu organizacyjnego na poziomie makro i mikro.

2. **CATI/CAWI - z (potencjalnymi) wnioskodawcami i beneficjentami** - mieszkańcami regionu.

Zrealizowano 100 wywiadów telefonicznych z mieszkańcami obszaru LGD. Materiały te uzupełniano o kwestionariusze wypełnione on-line. W przypadku mieszkańców LGD Gościno udało się tą drogą uzupełnić próbę o kolejne 66 ankiet, w tym 58 osób stanowili wnioskodawcy. Link do ankiety elektronicznej umieszczony był na stronach internetowych LGD, natomiast link do ankiety dla osób, które uczestniczyły w naborach do końca roku 2021 rozsyłany był przez pracowników Biura do wszystkich wnioskodawców. Pomiar elektroniczny został przeprowadzony z pomocą specjalistycznej platformy SomaLab, która umożliwia w pełni anonimowe (ale kontrolowalne) gromadzenie danych.

3. **IDI – z wybranymi celowo liderami lokalnymi z obszaru funkcjonowania LGD-ów**

Wywiady indywidualne pogłębione umożliwiają badanym formułowanie ocen i je uzasadniać. Pozwoliło to na ustalenie w szczególności tych obszarów, które wymagają rekomendacji dotyczących przyszłej perspektywy finansowej.

Wielkość i dobór próby badawczej

Mieszkańcy (potencjalni wnioskodawcy i beneficjenci)

Przyjęto, że próba powinna z jednej strony dawać reprezentatywny obraz całego obszaru, ale jednocześnie powinna umożliwiać wnioskowanie dla każdego z obszarów LGD z osobna.

Lp.	Nazwa LGD	Mieszkańcy (CATI)	Mieszkańcy (CAWI)	Wnioskodawcy (CAWI)
1	Stowarzyszenie „Lider Pojezierza”	100	39	46
2	Stowarzyszenie Lokalnej Grupy Działania „Siła w Grupie”	100	66	58
3	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Drawy z Liderem Wałęckim”	100	46	36
4	Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego	108	39	22
5	Stowarzyszenie „WIR” - Wiejska Inicjatywa Rozwoju	100	86	70
6	Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania	100	118	87
7	Stowarzyszenie „Centrum Inicjatyw Wiejskich”	100	16	13
8	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gryflandia”	100	10	10
9	Lokalna Grupa Działania „Powiatu Świdwińskiego”	100	49	29
10	Stowarzyszenie Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich”	100	0	8
11	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania POJEZIERZE RAZEM	100	0	2
RAZEM		1108	425	383

Liderzy lokalni

Przyjęto założenie, że liderzy lokalni są zainteresowani wpływaniem na rozwój przez udział w pracach LGD. W efekcie przyjęto, że w każdym LGD badaniem objęte będzie po 5 osób reprezentujących:

- Zarząd LGD
- Radę LGD
- Biuro LGD

W badaniu dążono, aby próba była zróżnicowana i obejmowała przedstawicieli czterech sektorów:

- mieszkańców
- organizacje pozarządowe
- samorząd lokalny
- przedsiębiorców

4. Wyniki badania

4.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Pytanie badawcze:

1. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

W Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowanej z uwzględnieniem konsultacji społecznych wyróżniono trzy główne obszary problemowe, na których powinny koncentrować się działania LGD:

- Wzmocnienie rozwoju gospodarczego terenu LGD do roku 2023
- Rozwój atrakcyjności terenu LGD do roku 2023
- Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie włączenia społecznego mieszkańców terenu LGD do roku 2023

Tabela 1. Logika wyznaczonych celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR

Uwarunkowanie problemu	Zdiagnozowany problem	Problem szczegółowy	Cel główny	Cel szczegółowy	Grupa docelowa
Niskie kwalifikacje mieszkańców Brak wiedzy ekonomicznej i przedsiębiorczości	Niski poziom przedsiębiorczości – nie może być narzędziem poradzenia sobie z ograniczeniami rynku pracy	Wysoki poziom zagrożenia ubóstwem Ograniczone możliwości uzyskania zatrudnienia/powrotu na rynek pracy	I. Wzmocnienie rozwoju gospodarczego terenu LGD do roku 2023	I.1 Rozwój przedsiębiorczości na terenie LGD do 2023 r.	osoby/podmioty planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej przedsiębiorcy
brak systemu wsparcia dla organizacji pozarządowych, brak miejsc/instytucji wspierania organizacji społecznych na terenie LGD brak wsparcia zarówno dla osób zamierzających założyć tego typu organizacje jak i dla organizacji już istniejących mentalność - brak odpowiedzialności społecznej, roszczeniowa postawa, skrajne poglądy na sprawy społeczne i gospodarcze	Ograniczona rola organizacji pozarządowych w rozwoju lokalnym niska aktywność mieszkańców obszarze. Mieszkańcy -	relatywnie mała liczba działających organizacji pozarządowych, skutkująca ograniczoną ofertą społeczną słabość istniejących organizacji (niski potencjał organizacyjny i kadrowy) zwłaszcza działający w istniejących organizacjach – zbyt słabe umocowanie liderów lokalnych - nie posiadają narzędzi i zdolności instytucjonalnych do szerszego	II. Rozwój atrakcyjności terenu LGD do roku 2023	II.1 Budowa, przebudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej oraz związanej z zachowaniem dziedzictwa kulturowego na terenie LGD do 2023 r.	mieszkańcy obszaru, turyści

Uwarunkowanie problemu	Zdiagnozowany problem	Problem szczegółowy	Cel główny	Cel szczegółowy	Grupa docelowa
		wpływania na aktywność ogółu lokalnej społeczności niskie zainteresowanie młodzieży aktywnością społeczną			
mentalność - brak odpowiedzialności społecznej, roszczeniowa postawa, skrajne poglądy na sprawy społeczne i gospodarcze Niskie zainteresowanie młodzieży aktywnością społeczną w tym wolontariatem; Niewystarczająco rozwinięta oferta spędzania czasu wolnego	Niski poziom wiedzy nt. zasobów lokalnych wśród mieszkańców	Niewystarczająca aktywność społeczna osób starszych, aktywność oparta o lokalne walory, roszczeniowa postawa mieszkańców; Wykluczenie społeczne obejmujące coraz większą liczbę mieszkańców, w szczególności osoby bezrobotne. Zmniejszanie się liczby osób młodych i szybki wzrost liczby osób starszych - „starzenie się” społeczeństwa. Migracja młodych z obszaru LGD do większych ośrodków.	III. Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie włączenia społecznego mieszkańców terenu LGD do roku 2023	III. 1 Transfer wiedzy, aktywizacja i integracja mieszkańców terenu LGD do 2023 r.	LGD, mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe i lokalni liderzy, grupy defaworyzowane, turyści

Źródło: Opracowanie własne na podstawie LSR

Niemal wszystkie operacje wykonano zgodnie z założonym budżetem. Wyjątkiem są tu jedynie dwa działania:

- Działania edukacyjne, aktywizujące i integracyjne
- Projekty współpracy

Tabela 2. Postęp finansowy

Opis	Przedsięwzięcie	Założony budżet 2021 r	Realizacja budżetu - kwoty przyznane (PLN)	Realizacja budżetu (%)
I. Wzmocnienie rozwoju gospodarczego terenu LGD do roku 2023	I.1.1 Podejmowanie działalności gospodarczej	1 840 000	1 600 000	86,96
	I. 1.2 Rozwój przyjaznych środowisku przedsiębiorstw	1 355 000	1 630 073	120,30
II. Rozwój atrakcyjności terenu LGD do roku 2023	II.1.1. Infrastruktura w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego	2 942 900	3 080 214,28	104,66
	II.1.2 Mała infrastruktura w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego	300 000	290 281	96,76
III. Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie włączenia społecznego mieszkańców terenu LGD do roku 2023	III.1.1 Działania edukacyjne, aktywizujące i integracyjne	0	0	0
	III.1.2 Funkcjonowanie LGD	1 534 448	1534448	100
	III.1.3 Projekty współpracy	627 000	112 714,00	17,98

Zwróćmy uwagę, że chociaż nie wykorzystano wszystkich środków na te działania, nie oznacza to nie podejmowania działań we wskazanych zakresach. Świadczą o tym wartości wskaźników rezultatu i produktu. Te osiągnięto dzięki wysokiej elastyczności Zarządu i Biura LGD. Dzięki ich działaniom – mimo pandemii – udało się przygotować między innymi materiały informacyjno-promocyjne, przygotować targi i konferencje, prowadzono stale działania doradcze i szkoleniowe. Nie udało się jedynie – ze względu na wprowadzone w całym kraju obostrzenia – zorganizować przed końcem 2021 roku spotkań z mieszkańcami.

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu – postęp rzeczowy

Wskaźnik rezultatu	Założona wartość wskaźnika na koniec 2021 roku	Osiągnięta wartość (U) (%)
1.1.Liczba utworzonych miejsc pracy	31	111,93
1.1 Liczba utrzymanych miejsc pracy	34	57,47
1.1.Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych rocznie	5	0

Wskaźnik rezultatu	Założona wartość wskaźnika na koniec 2021 roku	Osiągnięta wartość (U) (%)
II.1. Liczba osób korzystających z nowych i przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	65000	22,47
II.1. Liczba osób odwiedzających zabytki poddane pracom konserwatorskim lub restauratorskim	200	0
III. 1. Liczba osób przeszkolonych	120	0
III. 1. Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań	50	100
III. 1 Liczba uczestników wydarzeń / imprez	100	100
III. 1. Liczba osób, które otrzymały wsparcie po udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	20	100
III. 1. Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) w biurze LGD w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne	2	100
III. 1Liczba osób uczestniczących w konferencjach/ targach/ prezentacjach odbywających się poza terenem LGD	8	100
III. 1.Liczba osób uczestniczących w spotkaniach/ wydarzeniach adresowanych do mieszkańców	620	100
III. 1 Liczba odbiorców wydanych, opracowanych publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	1000	100
III. 1 Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	3	100
III. 1 Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	3	100

Tabela 4. Wskaźniki produktu – postęp rzeczowy

Wskaźnik produktu	Założona wartość wskaźnika na koniec 2021 roku	Osiągnięta wartość (U) (%)
I.1.1 liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	23	65,21
I.1.2 liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	8	75
I.1.3 Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego	0	0
II.1.1. Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	22	100
II.1.1. Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	2	100
II.1.2. Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i	12	100

Wskaźnik produktu	Założona wartość wskaźnika na koniec 2021 roku	Osiągnięta wartość (U) (%)
rekreacyjnej		
II.1.2. Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	1	100
II.1.2 Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	2	100
III.1.1 Liczba wydarzeń/imprez	15	0
III.1.2 Liczba wydanych, opracowanych publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	2	100
III.1.2 Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców	8	100
III.1.2 Liczba konferencji/ targów/ prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	4	100
III.1.2 Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	10000	100
III.1.2 Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	28	100
III.1.2 liczba szkoleń	9	100
III.1.2 Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	224	100
III.1.2 Liczba ewaluacji i badań własnych LGD	7	100
III.1.2 Liczba zrealizowanych projektów współpracy	2	100
III.1.2 Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	2	100

Beneficjentami działań były przede wszystkim osoby fizyczne oraz osoby fizyczne już prowadzące działalność gospodarczą. Nie dziwi to wobec przyjętego założenia, a wyrażonego w wywiadzie indywidualnym następująco: „Najważniejsza grupa projektów to projekty nakierowane na rozwijanie działalności już prowadzonej bądź na podejmowanie pierwszej działalności. Na naszym terenie – ze względu na walory przyrodnicze – w większości to podejmowanie działalności w branży turystycznej, bądź usługi gastronomiczne.” [IDI2_1]. W pozyskiwaniu środków dość aktywne były także samorządy lokalne.

Tabela 5. Rodzaje realizowanych działań w podziale na rodzaje beneficjentów – liczba projektów realizowanych przez poszczególnych beneficjentów

Przedsięwzięcie	Jednostka samorządu terytorialnego	Podmiot publiczny	Osoba fizyczna	Przedsiębiorca	Organizacja pozarządowa	Grupa nieformalna	Kośćciół, związek wyznaniowy	Razem
1/2018			17					17

Przedsięwzięcie	Jednostka samorządu terytorialnego	Podmiot publiczny	Osoba fizyczna	Przedsiębiorca	Organizacja pozarządowa	Grupa nieformalna	Kościół, związek wyznaniowy	Razem
1/2019			21					21
1/2020/G	3		1		3	2		9
2/2020	3	4		1	5	1	1	15
3/2020				6				6
2/2021	2							2
1/2021			7					7
1/2022			6					6
2/2022	6							6
Razem	14	0	52	6	3	2	0	74

W okresie realizacji LSR zachodziły procesy społeczno-demograficzne, których część może powodować, że nie wszystkie założenia LSR możliwe były do realizacji. Przeszkodą byłoby z pewnością zauważalne we wszystkich gminach zmniejszenie się liczby mieszkańców przy jednoczesnym postępującym starzeniu się ludności, co przy ujemnym przyroście naturalnym powoduje kurczenie się grupy mieszkańców w wieku produkcyjnym, do których kierowano istotną część działań.

Cele pozostają w dużej mierze aktualne (ponownie pojawiające się ryzyko wzrostu bezrobocia). Pojawiły się nowe procesy ekonomiczne (inflacja, zahamowanie wzrostu gospodarczego) i społeczne (ryzyko ubożenia w związku z inflacją i kosztem zaspokajania potrzeb podstawowych), które zmuszają do pewnej ich korekty. Istotną zaletą, jaką przedstawiciele LGD wskazują wobec zachodzących zmian jest, że na poziomie lokalnym można relatywnie szybko reagować na takie zmiany i dostosowywać do nich typ działań. Mają oni przy tym świadomość, że udział działań w ramach LSR dla całego procesu rozwojowego gmin tworzących jej obszar, jest tylko częściowy, a jednak nie pozostaje bez znaczenia.

Bariery w realizacji LSR były związane z:

- nadmierną biurokratyzacją procesu:
„Zbyt długie są procedury w UM, pojawiają się dodatkowe wymogi, beneficjenci nabierają przekonania, że to wszystko bardzo trudne i czasami to ich zniechęca. Chyba sobie sami komplikujemy rzeczy w Polsce, bo myślę, że nikt w Brukseli nie przyjechałby tutaj do nas sprawdzać szczegółów, na które zwracają uwagę oceniający (jak nazwa projektu)” [IDI2_1]
- dokumentowaniem działań – nieadekwatnie skomplikowane w stosunku do kwoty dofinansowania [IDI2_3].
- zasady aplikowania, które mogą utrudniać przystąpienie do konkursów wybranych typów podmiotów – potencjał organizacyjny i finansowy organizacji
- warunki realizacji („**za długi okres trwałości**” [IDI2_3]).
- nieprzewidywalność sytuacji ekonomicznej:
“Barierą na pewno **jest to co się dzieje na rynku, jeśli chodzi o przedsiębiorców. Rosną stopy procentowe, a projekty trzeba finansować. Druga sprawa**

tonieprzewidywalność rynku – gwałtowne wzrosty cen uniemożliwiają realizację projektu (tak się działo z materiałami budowlanymi, ktoś zaplanował koszt 300 tys., a wyszło 600 tys.), w takich sytuacjach beneficjenci rezygnują z realizacji projektów. Takie sytuacje się zdarzają coraz częściej” [IDI2_3].

Tabela 6. Sytuacja społeczno-demograficzna na obszarze LGD

Wskaźnik kondycji gminy	gmina															
	Białogard - obszar wiejski		Dygowo		Gościno		Karlino		Kołobrzeg - obszar wiejski		Rymań		Siemyśl		Ustronie Morskie	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Liczba ludności ogółem	7818	7543	5632	5609	513	5133	9267	9093	10613	10964	4039	3904	3735	3875	3663	3617
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	50,4	56	56,8	63,4	60,3	66	56,9	63,5	53,3	59,1	53,1	56,3	53,9	59,2	51,9	59,1
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	11,5	14,8	12,8	16,7	13,7	17,1	12,4	16	11,6	15,7	13,1	15,1	11,6	14,6	13,1	15,6
Liczba ludności – zmiana na 1000 mieszkańców	-1,9	-0,4	-2,8	3	-4,4	-1	-5,3	-4,8	12,2	-1,6	-8,4	-6,4	-6,1	5,7	-9,2	-18,5
Saldo Migracji ogółem	0	1	0	20	0	7	0	-22	0	1	0	-22	0	26	0	-4
Przyrost naturalny na 1000 ludności		-1,99		-6,09		-5,08		-4,38		-2,1		-5,1		1,04		-4,36
Współczynnik feminizacji	104	102	93	96	108	97	98	98	97	98	103	101	97	97	98	97

4.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Pytania badawcze:

2. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
3. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

W programie łącznie udzielono wsparcia 3 przedsięwzięciom realizowanym przez organizacje pozarządowe. Nawet jeśli liczba ta jest mała, nie znaczy to, że nie następuje wzrost kapitału społecznego. Działania te wymagają dużego nakładu sił ze strony LGD, nie zawsze wysiłki te są skuteczne ze względu na charakter istniejących organizacji (bardzo mały zasięg działania, ograniczony zakres działań, bardzo niskie możliwości organizacyjne, niewielkie zespoły, brak środków własnych). Jednak i na tym tle pojawiają się wyjątki:

*„Koła Gospodyń Wiejskich nie chcą na ogół wyjść poza swoje działania. Ale mamy jedno takie koło (Sikoreczki), ale mają pomysł na to co mogą robić [...]. M.in. odrestaurowały **stary cmentarz** poniemiecki, który był zapuszczony i zaniedbany.” [IDI2_1].*

*„Drugi przykład: **Panie postawiły wiatę, mają świetlice, mają hymn miejscowości i biorą udział w kulinarnych wystawach i targach, promują produkty lokalne.** Wygrały drugie miejsce w Polsce za swoje produkty lokalne i teraz reklamują region nasz na obchodach dwudziestolecia rocznicy NATO w Polsce. (...) myślę, że **wiele takich małych kół mogłoby działać na ich wzór, ale to jest ciężko do tego nakłonić.** [IDI2_1].*

Mimo tego, że tylko część działań aktywizujących lokalne społeczności przełożyła się na konkretne ich działania, przedstawiciele LGD mają przekonanie (słusznie) i tak podejmowane akcje są nie bez znaczenia dla ogólnego poziomu aktywności mieszkańców (np. ich gotowości do udziału w szkoleniach, spotkaniach, aplikowania o środki [IDI2_3]).

Statystyki publiczne wyraźnie potwierdzają, że od momentu powstania LGD-ów korzystnie zmienia się dynamika powstawania NGO-sów. Przykładem tego jest Karlino, gdzie każdego roku powstają nowe NGO-sy.

W zestawieniu wyróżnia się gmina Gościno obszar wiejski, w której po okresie długiej stagnacji (lata 2015-2019) w roku 2020 powstało aż 11 nowych organizacji, co w znacznej mierze niewątpliwie jest zasługą LGD.

Najstabsza pod względem liczby działających organizacji pozarządowych jest Dygowo.

Trzeba jednak zauważyć, że gmin, w których funkcjonuje niewiele organizacji (1 w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców) jest więcej (Białogard, Siemysł, Rymań) – wszystkie te gminy wymagają dalszego wzmacniania kapitału społecznego mieszkańców i intensyfikowania włączania mieszkańców w działania społeczne (zgodnie z założeniami programu LEADER oddolność działań i zaangażowanie podmiotów lokalnych jest kluczowa dla powodzenia programu rozwojowego). LGD mają tu jeszcze wiele do zrobienia.

Tabela 7. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Rok	Gmina								razem
	Białogard	Dygowo	Gościno	Karlino	Kołobrzeg- obszar wiejski	Rymań	Siemysł	Ustronie Morskie	
2015	0	2	0	3	4	2	0	5	16
2016	4	0	0	2	2	0	0	0	8
2017	1	0	0	2	2	0	3	3	11
2018	1	2	4	3	1	3	3	0	17
2019	0	0	4	1	3	3	0	3	14
2020	0	0	6	1	5	0	0	3	15

Wzrost liczby organizacji pozarządowych można tłumaczyć dużą potrzebą angażowania się mieszkańców w sprawy wspólne. Prawie 75% mieszkańców odpowiedziało, że uczestniczyli oni w działaniach na rzecz spraw wspólnych lub innych mieszkańców. **Połowa tej grupy deklarowała, że zrobiła to pod wpływem zachęty ze strony LGD.**

Tabela 8. Aktywność na rzecz lokalnej społeczności i wpływ LGD na aktywność społeczną

Aktywność na rzecz lokalnej społeczności	tak	nie
Doświadczenie w podejmowaniu P. działań na rzecz innych mieszkańców gminy lub wspólnych spraw	74,1	25,9
Doświadczenia w działaniach na rzecz wspólnych, do których zachęciła Lokalna Grupa Działania	36,1	63,9

Warto przy tym przyglądać się źródłom tych postaw, w tym tego, czy mają oni poczucie sprawczości, to jest towarzyszy im przekonanie, że od ich działań zależą zmiany zachodzące w ich lokalnej społeczności. W przypadku badanych z obszaru LSR zauważamy, ponad 40% mieszkańców ma poczucie, że nie może mieć wpływu na to, co dzieje się w ich własnej miejscowości i nie może wpływać na życie gminy. Takie przekonania mogą znacząco wpływać na preferowane rodzaje aktywności – mieszkańcy będą bardziej skłonni do działań, których efekty będą dla nich bezpośrednio obserwowalne i odczuwalne.

Tabela 9. Poczucie wpływu na lokalną społeczność

Twierdzenie, które określa postawę badanego	tak	nie wiem	nie
tacy jak Pan(i) mają wpływ na życie wsi/miejscowości	39,2	16,9	44,0
tacy jak Pan(i) mają wpływ na życie gminy	35,5	18,1	46,4

Jednocześnie, należy zauważyć, że nawet przy obecnie umiarkowanej aktywności mieszkańców, podzielają oni przekonanie, że współdziałanie z innymi ma sens – pozwala pomóc potrzebującym (zdaniem 90,4%) i wpływać na kierunek zmian w gminie (83,7%).

Tabela 10. Ocena współdziałania, jako narzędzia pomocy innym – potrzeba angażowania

Twierdzenie, które lepiej określa postawę badanego:	Procent
1. tacy jak ja działając z innymi mogą pomóc potrzebującym	90,4
2 tacy jak ja nawet działając z innymi nie mogę pomóc potrzebującym	9,6
Razem	100,0

Mieszkańcy Pytani o to, co mogłoby zachęcić do działania najczęściej formułowali dość ogólnikowe odpowiedzi: „coś ciekawego”, „jeśli to będzie odpowiadało moim zainteresowaniom”, „jeśli to będzie coś, co mi pasuje”, „co pasuje do mnie”. Pojedyncze osoby wskazywały wprost na to, jakiego rodzaju to są sprawy (np. chęć sprawdzenia się w roli wolontariusza lub prace na rzecz konkretnej grupy osób w potrzebie – tu wybierano takie grupy, które nie budzą negatywnych emocji, np. osoby samotne, chore, niepełnosprawne, ale już nie chore psychicznie lub uzależnione). Część badanych (ok. ¼) wskazywało na to, że oczekują bodźca zewnętrznego do działania – wyraźnego sygnału, jakie są potrzeby, co można zrobić. Rządziej chcieliby samodzielnie decydować o tym, czym warto się zająć, samodzielnym określeniem potrzeb lokalnej społeczności. Nie znaczy to, że nie mają w ogóle potrzeby udziału w podejmowaniu takich decyzji i wyznaczaniu celu – przeciwnie, chętnie wezmą udział w konsultacjach społecznych, ale sami raczej ich nie będą inicjować.

Mieszkańcy są bardziej skłonni do udziału także w takich przedsięwzięciach, których efekty będą bezpośrednio dla nich odczuwalne: *„Niektóre miejscowości są odcięte od świata, nie byłoby szans na ich rozwój. Nasza cegielka jest może nieduża - mieliśmy około 7 mln – ale dzięki nim w tych miejscowościach gminy lokowały nasze pomysły, które by w życiu nie dostały tych pieniędzy i nie miałyby czy placów zabaw czy świetlicy miejskiej, czy siłowni” [IDI2_1].*

Tabela 11. Ocena współdziałania, jako narzędzia zmiany w społeczności lokalnej – potrzeba angażowania

Twierdzenie, które lepiej określa postawę badanego	Procent
1. tacy jak ja działając z innymi mogą wpływać na to, jak zmienia się nasza gmina	83,7
2 tacy jak ja nawet działając z innymi nie mogą wpływać na to, jak zmienia się nasza gmina	16,3
Razem	100,0

4.3. Przedsiębiorczość

Pytania badawcze:

4. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
5. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Ponad połowa mieszkańców dostrzega istotne zmiany infrastrukturalne i wskazuje, że dostrzega zmiany, które nie tylko wpływają na jakość życia na obszarze LGD, ale także na możliwości rozwoju przedsiębiorczości. Ilość inwestycji gospodarczych poprawiła się w opinii 44,6% badanych. W opinii 44,0% badanych nie wzrosła liczba nowopowstałych przedsiębiorstw. Ponad połowa badanych (59,6%) zauważa, że w ostatnich latach wzrastały nakłady na infrastrukturę turystyczną, co w opinii badanych nie wpłynęło jednak na ilość i atrakcyjność ofert pracy. **(w ramach realizacji LSR powstało 26,7 nowych miejsc pracy, a kolejnych 20,4 zostało utrzymanych)**. Jednocześnie połowa mieszkańców uważa, że nie zmieniły się warunki prowadzenia firm. Należy pamiętać, że warunki te nie są zależne jedynie od rozwiązań lokalnych, ale także od rozwiązań prawnych i uwarunkowań makroekonomicznych

Niemal połowa badanych dostrzega jednak pozytywne zmiany dotyczące możliwości zatrudnienia poza rolnictwem.

Tabela 12. Zmiany sytuacji gospodarczej obserwowane przez mieszkańców

zmiany sytuacji gospodarczej w gminie w ostatnich 5 latach (100 % w wierszach)	pogorszenie	bez zmian	poprawa	nie wiem
liczba nowopowstałych przedsiębiorstw	11,4	44,0	39,8	4,8
ilość inwestycji gospodarczych	9,6	39,2	44,6	6,6
Ilość ofert pracy	12,0	42,8	41,6	3,6
atrakcyjność ofert pracy	15,1	57,8	21,1	6,0
infrastruktura techniczna komunalna (drogi, wodociągi, sieć energetyczna)	12,7	27,7	59,6	0,0
rozwój infrastruktury turystycznej	4,8	41,0	54,2	0,0
warunki prowadzenia firm	19,3	53,0	18,7	9,0
możliwości zatrudnienia poza rolnictwem	9,0	36,7	47,0	7,2

Mieszkańcy pytani o to, czy warto w kolejnej LSR uwzględnić wsparcie dla przedsiębiorców, wyrażają jednoznacznie pozytywne oceny. Pytani o to, jak powinno być ono ukierunkowane nie dają jednoznacznej odpowiedzi. Z jednej strony część badanych zwracała uwagę na wielkość firm (małe przedsiębiorstwa) lub charakter przedsiębiorstw (firmy tworzące miejsca pracy, firmy nieuciążliwe dla środowiska) lub skala korzyści płynących dla lokalnej społeczności, z drugiej strony wskazywano konkretne branże, które wymagają wsparcia czy branżę. Wśród branż wymienianych jako te, które szczególnie potrzebują wsparcia LGD wymieniano:

- Turystykę (w tym agroturystykę) – tworzenie bazy noclegowej, bazy usług gastronomicznych, miejsca rekreacji (też dla mieszkańców – kręgielnie, miejsca spotkań, imprezy kulturalne)
- Kultura, branża rozrywkowa – oferta kulturalna i rozrywkowa
- Energetykę

- Usługi związane z dbałością o środowisko, np. gospodarka odpadami, usługi dla parku narodowego, usługi związane z oczyszczaniem wody i dbałością o jakość akwenów wodnych)
- Rolnictwo, ogrodnictwo, w szczególności wsparcie produkcji produktów lokalnych (np. miodów)
- Przetwórstwo spożywcze, w tym przetwórstwo ryb
- Rękodzielnictwo, rzemiosło,
- Transport, usługi komunikacyjne.

Potwierdzenie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR przynoszą też statystyki publiczne. We wszystkich gminach wzrosła zarówno bezwzględna liczba firm, jak i liczba podmiotów przypadająca na 1000 mieszkańców. Po lekkim spowolnieniu w 2016, gwałtowne przyspieszenie odnotowujemy w roku 2017 i tendencja wzrostowa nie zmieniła się do roku 2020. Wyjątkiem była tu gmina Ustronie Morskie, gdzie liczba podmiotów gospodarczych nieznacznie zmalała w stosunku do roku 2020.

Mniej optymistyczne są dane o rozwoju nowych przedsiębiorstw na obszarze LSR potwierdzone przez statystyki publiczne. W wielu gminach spadła zarówno bezwzględna liczba nowych firm, jak i liczba podmiotów przypadająca na 1000 mieszkańców. Proces ten obserwujemy w aż 6 z 8 analizowanych gmin. Proces zahamowania powstawania nowych przedsiębiorstw obserwujemy wyraźnie w roku 2019 co należy powiązać ze zmianą sytuacji społeczno-gospodarczej wywołanej pandemią. Wyraźnie odwrotną, pozytywną tendencję obserwujemy w gminie Białogard, gdzie liczba nowych podmiotów gospodarczych systematycznie wzrastała od roku 2015, delikatnie reagując na ogólnie niższą tendencję w roku 2019.

Tabela 13. Potencjał gospodarczy – liczba podmiotów gospodarczych bezwzględna i na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Rok	Gmina															
	Białogard - obszar wiejski		Dygowo		Gościno		Karlino		Kołobrzeg - obszar wiejski		Rymań		Siemysł		Ustronie Morskie	
	Liczba podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba podmiotów	Liczba podmiotów	Liczba podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba podmiotów	Na tys. mieszkańców
2015	544	104,7	511	544	1832	264,7	371	140,6	1832	264,7	371	140,6	300	123,6	996	412,9
2016	541	105,6	514	541	1908	276,7	383	146,2	1908	276,7	383	146,2	312	128	991	414,5
2017	566	112,6	531	566	1992	286,9	375	144	1992	286,9	375	144	330	135,2	1003	426,4
2018	610	123,6	529	610	2039	292,8	370	143,4	2039	292,8	370	143,4	354	146,6	1026	434,6
2019	615	126,3	542	615	2123	305,8	373	146,8	2123	305,8	373	146,8	388	160,3	1025	438,6
2020	655	135,5	551	655	2160	313,4	380	152,1	2160	313,4	380	152,1	409	168	1022	449,4

Tabela 14. Potencjał gospodarczy – liczba nowych podmiotów gospodarczych bezwzględna i w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Rok	Gmina															
	Białogard - obszar wiejski		Dygowo		Gościno		Karlino		Kołobrzeg - obszar wiejski		Rymań		Siemysł		Ustronie Morskie	
	Liczba nowych podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba nowych podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba nowych podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba nowych podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba nowych podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba nowych podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba nowych podmiotów	Na tys. mieszkańców	Liczba nowych podmiotów	Na tys. mieszkańców
2015	59	7,54	59	10,5	32	6,16	73	7,87	157	14,91	157	14,91	28	7,45	80	21,59
2016	66	8,45	46	8,16	40	7,74	89	9,6	180	16,88	180	16,88	36	9,62	57	15,55
2017	82	10,61	41	7,29	47	9,09	63	6,82	190	17,69	190	17,69	43	11,4	71	19,21
2018	89	11,65	33	5,87	55	10,64	95	10,39	194	17,91	194	17,91	39	10,3	71	19,36
2019	62	8,21	58	10,3	54	10,53	82	8,98	173	15,77	173	15,77	40	10,44	67	18,28
2020	78	10,35	30	5,37	34	6,64	72	7,89	120	10,93	120	10,93	35	9,08	55	14,98

4.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Pytania badawcze:

6. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?

7. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Turystyka i jej rozwój należały do najważniejszych celów LSR. Tym ważniejsza jest ocena efektów wsparcia tego sektora oraz wpływu tych działań na wzmacnianie lokalnej tożsamości. Ponad połowa badanych uważa, że poziom atrakcyjności turystycznej obszaru LGD zwiększył się w ostatnich latach. Pojedyncze osoby (3% mieszkańców) uznały, że poziom atrakcyjności turystycznej obszaru spadł – to osoby, które jednocześnie wyczuły na jakość środowiska i jego zmiany m.in. pod wpływem rosnącej presji turystycznej. Mieszkańcy odnotowują w szczególności to, że poprawie uległa infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna oraz polepszyła się promocja regionu i jego zasobów naturalnych, kulturalnych i turystycznych. Dla niemal połowy badanych nie miało to znaczenia dla wzmocnienia ich tożsamości lokalnej i identyfikacji z lokalną kulturą i tradycjami.

Tabela 15. Zmiany dot. potencjału turystycznego i kulturowego w opinii mieszkańców

Obserwowane zmiany w ostatnich 5 latach	pogorszenie	bez zmian	poprawa	nie wiem
Poziom atrakcyjności turystycznej	3,0	40,4	54,8	1,8
Promocja dziedzictwa kulturalnego, zasobów naturalnych i turystyki	4,2	44,0	50,0	1,8
Infrastruktura i oferta kulturalna	4,8	38,0	57,2	0,0
Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna	3,6	36,1	57,8	2,4
Utożsamianie się mieszkańców z regionem	6,1	49,7	42,4	1,8

Dostrzeganie zmian przez mieszkańców to zarówno efekt dokonanych inwestycji, ale także ich zgodności z formułowanymi przez mieszkańców oczekiwaniami.

Statystyki publiczne potwierdzają też wyraźne zmiany w zasobach turystycznych obszaru LGD. Trzeba przy tym pamiętać, że badanie turystyki GUS ma znaczące ograniczenia (odnotowywane są dane dotyczące jedynie większych obiektów, z co najmniej 10 miejscami noclegowymi).

Trudno tu jednak o uogólnienia. Po wyraźnej tendencji wzrostowej z roku 2016, kiedy to w gminach szybko przybywało miejsc noclegowych, gminy rozwijały się w tym obszarze w różnych prędkościach. I tak, w 6 gminach baza noclegowa zwiększyła się, w 4 zaś zmniejszyła się liczba miejsc noclegowych. Najgwałtowniej procesy te przebiegały w gminach Gościno miasto, gdzie po znaczącym rozwoju gminy w zakresie usług noclegowych w latach 2016-2017, liczba miejsc noclegowych w roku 2020 spadła o 144 w stosunku do 2016 r., przy czym nie zmieniła się liczba miejsc noclegowych. Warto również podkreślić, że w gminie Gościno wieś tendencja była odwrotna i rozpoczęty dopiero w 2018 roku turystyczny rozwój gminy nie wyhamował, a nawet przyspieszył w roku 2020 co zaowocowało wzrostem liczby obiektów, jak i miejsc noclegowych o 77 w stosunku do roku 2015, i 27 w stosunku do lat poprzednich.

W gminie Kołobrzeg obserwujemy najbardziej znaczący wzrost, zarówno liczny obiektów, 556 w stosunku do roku 2015 i miejsc noclegowych, w 2020 roku gmina wzbogaciła się o 566 miejsc w stosunku do roku 2015. Największy rozwój bazy turystycznej odnotowano w gminie Ustronie

Morskie, gdzie w roku 2020 przybyło 16 nowych obiektów i 2556 miejsc noclegowych w stosunku do roku 2015.

Tabela 16. Zmiany zasobów turystycznych w podziale na gminy

Rok	Gmina															
	Białogard - obszar wiejski		Dygowo		Gościno		Karlino		Kołobrzeg - obszar wiejski		Rymań		Siemysł		Ustronie Morskie	
	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe	Obiekty noclegowe	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe	Obiekty noclegowe	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe	Obiekty noclegowe	Miejsca noclegowe
2015	1	50	2	1	50	2	1	92	66	6174	2	90	0	0	73	5887
2016	1	50	2	1	50	2	1	92	59	5848	2	90	0	0	70	6070
2017	1	53	1	1	53	1	1	92	75	6654	1	56	0	0	72	6141
2018	1	53	1	1	53	1	1	92	93	6920	1	56	0	0	83	6705
2019	1	53	1	1	53	1	1	72	99	7341	2	102	0	0	90	8717
2020	1	53	0	1	53	0	0	0	84	6740	2	102	0	0	89	8443

Źródło: BDL GUS

Tabela 17. Udział LGD w zwiększaniu potencjału turystycznego obszaru

Wskaźnik	Wskaźnik szczegółowo	Realizacja (U)	Realizacja (P)
Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Ogółem	37	19
	Obiekty noclegowe	0	0
	Obiekty gastronomiczne	0	0
	Obiekty sportowe/rekreacyjne	37	19
Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Ogółem	3	2
	Obiekty noclegowe	0	0
	Obiekty gastronomiczne	0	0
	Obiekty sportowe/rekreacyjne	3	2

Niewątpliwie do rozwoju oferty turystycznej przyczyniają się też działania finansowane dzięki LGD. W ramach realizacji LSR powstało 37 nowych obiektów infrastruktury rekreacyjnej i sportowej oraz przebudowano 3 kolejne obiekty tego typu.

Zmiany te, jak pisaliśmy wcześniej, zauważane są przez mieszkańców. Pytani, o to, jakie powinny być dalsze kierunki rozwoju turystyki na obszarze LGD, wskazują, że powinny to być:

- dalszy rozwój ścieżek rowerowych, w tym lepsze oznaczenie istniejących ścieżek i szlaków
- poszerzenie bazy noclegowej i oferty usług gastronomicznych
- wykorzystanie w pełni zasobów lokalnych, w tym zabytków
- wykorzystanie w pełni zasobów przyrodniczych, np. przez rozwój infrastruktury służącej turystyce wodnej (kajakarstwo)
- objęcie wsparciem agroturystyki („prawdziwej z inwentarzem i produkcją”)
- uporządkowanie i udostępnienie plaż nad jeziorami, w tym przygotowanie miejsc biwakowych
- powiązanie wydarzeń kulturalnych z turystyką (oferta kulturalna dla różnych odbiorców)
- działania służące wydłużeniu sezonu turystycznego
- powiązanie inwestycji turystycznych: „systemowe inwestycje” wiążące poszczególne elementy w spójną ofertę
- dbałość o powstałe inwestycje turystyczne (obecnie brak ciągłości działań powoduje, że inwestycje te stają się negatywną wizytówką obszaru – nadmiar niesprzątanych śmieci, zaniedbane przestrzenie przygotowane w obecnej perspektywie)
- rozwój komunikacji zbiorowej umożliwiającej korzystanie z oferty turystycznej i rekreacyjnej
- spójny projekt promocyjny, wypracowanie wspólnej marki (i jej wizualizacji).

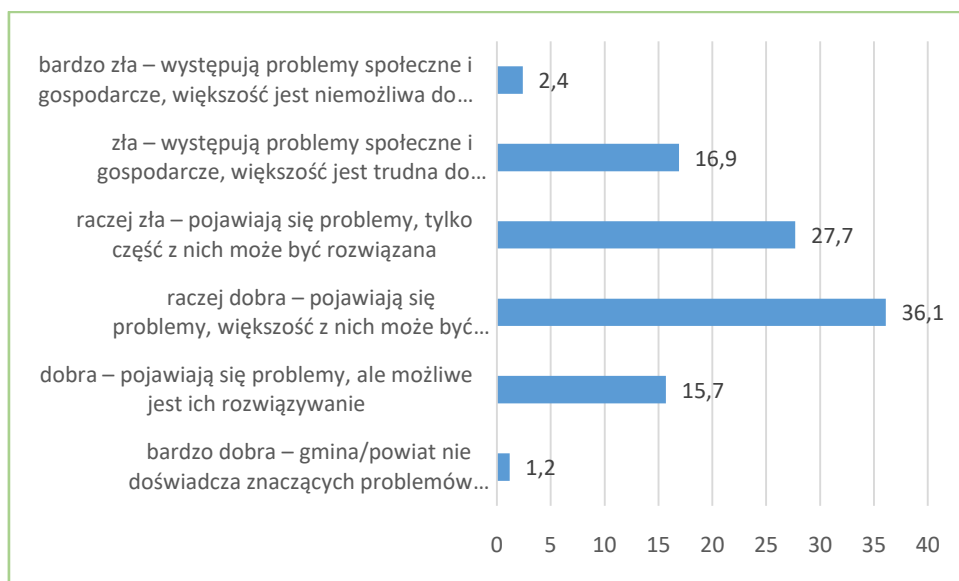
4.5. Grupy defaworyzowane

Pytanie badawcze:

8. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
9. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
10. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Mieszkańcy w większości oceniają obecną sytuację społeczno-gospodarczą swoich gmin jako co najmniej dobrą. Ponad 60% badanych uważa, że sytuacja gospodarcza ich gmin poprawiła się. Nieznaczy to, że nie dostrzegają żadnych problemów (taką opinię wyraziło tylko 1,2% mieszkańców), ale że uznają, że są one w dużej mierze możliwe do rozwiązania. Wśród tych, którzy uważają, że sytuacja społeczno-gospodarcza nie jest dobra, najliczniejsi są ci, według których tylko część problemów, których doświadczają mieszkańcy, można rozwiązać na poziomie lokalnym lub ich rozwiązanie byłoby bardzo trudne. Tylko 2,4% mieszkańców jest skrajnie pesymistyczna w swoich ocenach (trzeba pamiętać, że dane gromadzono w 2021 roku w miesiącach poprzedzających wzrost inflacji).

Wykres 1. Ogólna ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w opinii mieszkańców

Jednocześnie warto zauważyć, że te ogólnie pozytywne oceny sytuacji społeczno-gospodarczej to efekt zmian, jakie zaszły w ostatnich 7 latach, zwłaszcza w obszarze gospodarczym. Ponad 60% mieszkańców odczuwa także poprawę sytuacji społecznej. Wśród pozostałych przeważają opinie, że sytuacja w każdym z tych obszarów nie zmieniła się.

Oczywiście jesteśmy świadomi, że zmiany te są między innymi powodowane sytuacją makroekonomiczną (wzrost koniunktury), a nie wyłącznie są efektem działań na poziomie lokalnym. Te ostatnie nie są jednak bez znaczenia (gdyby możliwe było ich pominięcie wszystkie gminy województwa rozwijałyby się w takim samym tempie, a tak się nie dzieje).

Tabela 18. Wskaźnik przychodów gmin

Wskaźnik przychodów gmin (G)	Gmina															
	Białogard - obszar wiejski		Dygowo		Gościno		Karlino		Kołobrzeg - obszar wiejski		Rymań		Siemyśl		Ustronie Morskie	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020
	1145,9	2009,9	1559,1	1975,5	1880,1	2398,4	1998,5	2293,8	2438,2	3041,7	1322,9	1976,1	1473,0	1695,1	3242,7	4041,9

Tabela 19. Zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru od 2015 roku w opinii mieszkańców

Obszar zmiany	pogorszenie	bez zmian	poprawa
sytuacja gospodarcza	9,0	24,1	66,9
sytuacja społeczna	8,4	30,1	61,4

Wśród pozytywnych zmian wymieniane są przede wszystkim aktywność społeczna - to niewątpliwa zasługa i sukces LGD, spadek poziomu bezrobocia oraz dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci. Mieszkańcy nie zauważają zmiany w dostępie do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych. W opinii połowy badanych nie zmienił się też dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej a według ⅓ mieszkańców wręcz się pogorszył. Według niemal połowy mieszkańców nie zmieniła się skala problemu ubóstwa (zależność od pomocy społecznej), chociaż tu pojawiało się także optymistyczne oceny (23% mieszkańców uważa, że liczba rodzin zależnych od pomocy społecznej zmniejszyła się).

Tabela 20. Zmiany sytuacji społecznej w gminie obserwowane w ciągu ostatnich 5 lat w opinii mieszkańców

Zmiany sytuacji społecznej	pogorszenie	bez zmian	poprawa	nie wiem
poziom bezrobocia	10,2	33,1	44,0	12,7
liczba rodzin zależnych od pomocy społecznej	15,7	44,6	22,9	16,9
aktywność społeczna (udział w działaniach na rzecz społeczności)	12,7	28,9	50,0	8,4
odpływ ludzi młodych z gminy/powiatu	36,1	38,6	16,3	9,0
dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci	6,6	41,6	42,2	9,6
dostęp do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	10,8	45,8	33,1	10,2
dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej	29,5	50,6	19,3	0,6

Jako problem należy natomiast uznać dalszy odpływ młodych mieszkańców z gmin – według 36,1% mieszkańców problem ten pogłębił się. Jednocześnie, zwróćmy uwagę, że dzieci i młodzież nie są według mieszkańców narażone na wykluczenie społeczne – zatem to nie ubóstwo i marginalizacja społeczna są przyczynami odpływu młodych. Problem odpływu młodych osób dostrzegany jest także przez przedstawicieli LGD:

*„W tej chwili oferty pracy z innego miejsca dla młodych ludzi no to niekoniecznie jest to porównywalne z tym, co jest tutaj. Może jakiś odsetek, dalsze swoje życie chce mieć tutaj i jeśli się rozejrzy dookoła, to dostaje lepszą ofertę, ale mało kto jest tak zmotywowany. Kołobrzeg jest raptem 15 km stąd, więc **migrowanie jest najprostszym rozwiązaniem**” [IDI2_1].*

*“Jeśli chodzi o **zatrzymanie młodych ludzi** w regionie to mamy na to ograniczony wpływ. To nie są aż tak duże pieniądze, żeby ktoś się przywiązał na stałe, w mojej ocenie. [...] Dla tych co planują tu być to **podnosi to możliwość skorzystania z jakiś środków i bardziej się tutaj***

zakotwiczył. Ale jak ktoś jest zdeterminowany, żeby wyjechać to nie zatrzyma go 80 tys. na rozpoczęcie działalności przy trwałości projektu 2 lata - zrobi co ma zrobić i co go tu dalej trzyma. Jeżeli mu wyjdzie - zostanie, a jeśli nie, no to nie zostanie.”[ID12_3].

Według większości mieszkańców w ich gminach żyją osoby narażone na wykluczenie społeczne (tylko 5,4% było innego zdania). Najczęściej wskazywano tu osoby samotne, starsze, ubogie i niepełnosprawne. To o tyle ważne, że cechy te mogą współwystępować, powodując pogłębienie ryzyka marginalizacji. Badani nie umieli w większości ocenić, czy LGD i realizowana przez Grupę strategia w wystarczającym stopniu uwzględnia problemy tych osób. Pozostali oceniali, że działania LGD względem grup defaworyzowanych są skuteczne i zauważalne.

W ocenie badanych podejmowane działania są – mimo skali – ważne dla włączania społecznych osób z grup defaworyzowanych: „**dzieci z rodzin z problemami społecznymi mogą zobaczyć dzięki naszym projektom kawałek fajnego świata, mają dostęp do podwórka, siłowni, te są w większości miejscowości teraz**” [ID12_1].

Tabela 21. Grupy defaworyzowane z perspektywy mieszkańców

Grupy mieszkańców w szczególności narażone na wykluczenie społeczne (mogą mieć poczucie, że jakość ich życia jest niższa niż innych mieszkańców):	Grupy narażone na wykluczenie społeczne	Czy działania LGD uwzględniają w wystarczającym stopniu sprawy i problemy osób mieszkających w gminie		
		tak	nie wiem	nie
dzieci i młodzieży	9,0	22,3	72,3	5,4
osoby niepełnosprawne	28,9	32,5	56,1	11,4
osoby starsze/seniorzy	32,5	24,1	65,7	10,2
osoby samotne	41,6	26,5	61,5	12,0
rodziny z dziećmi	7,8	13,9	77,1	9,0
osoby ubogie	31,3	26,5	58,4	15,1
Kobiety	7,2	13,3	79,5	7,2
przedsiębiorcy	-	7,8	82,6	9,6
Rolnicy	-	7,8	82,6	9,6
inne grupy	4,2	0	0	0
nie ma takich grup	5,4	-	-	-

Z zawartej w Lokalnej Strategii Rozwoju diagnozy problemów społecznych obszaru wyłania się inny obraz defaworyzowanych grup. Są to poza seniorami osoby do 35 r.ż. oraz kobiety.

Tabela 22. Grupy defaworyzowane – definicja z LSR

Grupa defaworyzowana	Problemy i powody wykluczenia	Działania kierowane do grup defaworyzowanych
Osoby młode (do 35 r. ż)	Bardzo wysoka stopa bezrobocia na obszarze LGD, młodzież stanowi 46,21% ogółu bezrobotnych Niewystarczające powiązanie kierunków kształcenia i potrzeb lokalnego rynku pracy Niewystarczające kwalifikacje i kompetencje mieszkańców w kontekście dostępu do rynku pracy. Niewystarczający poziom aktywności zawodowej i przedsiębiorczości wśród mieszkańców, niski poziom edukacji i praktyki z zakresu przedsiębiorczości Grupa ta jest szczególnie narażona na konieczność poszukiwania pracy poza miejscem zamieszkania, w większych miastach. Pomimo stosunkowo dobrej sytuacji na obszarze na czas tworzenia LSR, w najbliższych latach pojawią się zmiany w strukturze demograficznej, w wyniku których młodzież stanie się jednym z ważnych zasobów obszaru.	I.1.1 Podejmowanie działalności gospodarczej: w ramach przedsięwzięcia jedno z kryteriów wyboru premiuje osoby z tych grup rozpoczynające działalność gospodarczą. Ten obszar interwencji odnosi się bezpośrednio do trudnej sytuacji grup defaworyzowanych na rynku pracy – także w kontekście niskiego poziomu rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD (samozatrudnienie), I.2.1 Rozwój przyjaznych środowisku przedsiębiorstw, III.1.1 Działania edukacyjne, aktywizujące i integracyjne: w ramach kryteriów preferowane są operacje, których grupami docelowymi będą osoby z grup defaworyzowanych – interwencja ta wychodzi na wprost zidentyfikowanym problemom dotyczącym niskiej aktywności społecznej grup defaworyzowanych.
Kobiety	Wysoka stopa bezrobocia na obszarze LGD, w szczególności wśród kobiet. Niewystarczająca oferta opieki nad dziećmi do lat 5. Utrudnienie powrotu na rynek pracy.	
Osoby w wieku 50+ -	Niewystarczająca aktywność społeczna w tym aktywność osób starszych nieaktualne kwalifikacje oraz trudności w podążaniu za najnowszymi trendami na rynku pracy zagrożenie wykluczeniem w przypadku utraty pracy Potrzebna szczególna oferta z zakresu opieki zdrowotnej, spędzania czasu wolnego	

(LSR, s. 15)

W wyniku tych rozpoznań w Lokalnej Strategii Rozwoju ukierunkowano część interwencji na wsparcie tych grup społecznych i zaprojektowano kryteria wyboru operacji uwzględniające potrzeby osób z grup defaworyzowanych.

Tabela 23. Zestawienie przedsięwzięć na rzecz osób defaworyzowanych

Wskaźnik	Nazwa (po dezagregacji)	Realizacja (U)	Realizacja (U)
Utworzenie nowego przedsiębiorstwa			
1.1.2	Osoby bezrobotne – zarejestrowane w urzędzie pracy	6	1
1.1.3	Osoby powyżej 50 roku życia	4	1
1.1.4	Osoby młode (do 25 r.ż)	0	0
Utworzenie nowych miejsc pracy (EPC)			
1.3.4	Osoby bezrobotne – zarejestrowane w	6	3

Wskaźnik	Nazwa (po dezagregacji)	Realizacja (U)	Realizacja (U)
	urządzie pracy		
1.3.5	Osoby powyżej 50 roku życia	6	4,1
1.3.6	Osoby młode (do 25 r.ż)	1	1
Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych			
3.4.3	Osoby bezrobotne – zarejestrowane w urzędzie pracy	0	0
3.4.4	Osoby powyżej 50 roku życia	1	1
3.4.5	Osoby młode (do 25 r.ż)	1	1

Dostępne statystyki publiczne wskazują, że problemy nazwane w diagnozie dokonanej na etapie tworzenia LSR, chociaż były trafnie określone, to zmieniły skalę w ostatnich pięciu latach.

Zauważmy, że niemal we wszystkich gminach tworzących LGD obserwujemy wiele pozytywnych zjawisk. Są to w szczególności: spadek bezrobocia, zwiększenie liczby osób pracujących oraz zmniejszenie liczby osób zależnych od pomocy społecznej.

Istotne jest w szczególności współwystępowanie tych trzech zjawisk, oznacza ono bowiem, że zmniejszenie liczby osób bezrobotnych nie miało miejsca (wyłącznie) z powodu wyjścia z rejestrów bezrobocia po to, żeby zacząć korzystać z innych niezarobkowych źródeł utrzymania. Tej ostatniej tendencji można upatrywać jedynie w gwałtownie kurczącej się grupie osób długotrwale bezrobotnych.

Spadek bezrobocia w kilku gminach skorelowany jest ze spadkiem liczby pracujących ogółem co należy tłumaczyć depopulacją i starzeniem się społeczeństwa.

Wśród tych ogólnie pozytywnych trendów zmian należy zwrócić uwagę na dwa fakty. Po pierwsze znacząco zmniejszył się poziom bezrobocia wśród dwóch najbardziej narażonych na wykluczenie grup: kobiet i osób do 30 roku życia, po drugie osoby po 50 roku życia coraz lepiej radzą sobie na rynku pracy. Młode kobiety, które wypadają z rynku pracy na dłużej z powodu macierzyństwa i opieki nad dziećmi w badanym obszarze LGD mają prawdopodobnie dobrą bazę usług opiekuńczych i szereg udogodnień w miejscach pracy, np. uelastycznienie czasu pracy, wprowadzanie zatrudnienia w niepełnym wymiarze umożliwiającym łączenie pracy zawodowej z opieką nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi. Tendencję tę można również powiązać z charakterem badanego obszaru i faktem, że wiele kobiet i osób młodych działa w branży turystycznej prowadząc własną działalność.

Chociaż we wszystkich gminach obserwowane zmiany są korzystne, jednak następują z różnym nasileniem. Na szczególną uwagę zasługuje gmina Siemysł, w której liczbę osób zależnych od pomocy społecznej zredukowano o 37%, w około 40% ograniczono bezrobocie we wszystkich badanych grupach i niemal udało się rozwiązać problem osób długotrwale bezrobotnych. Podobnymi wynikami może wykazać się również gmina Dygowo, Rymań i Ustronie Morskie.

Tabela 24. Sytuacja społeczna na obszarze LGD

	gmina															
	Białogard obszar wiejski		Dygowo		Gościno		Karlino		Kołobrzeg obszar wiejski		Rymań		Siemyśl		Ustronie Morskie	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej ogółem	1068	461	302	153	539	304	1353	674	440	278	445	160	375	138	365	269
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. Ludności	1364	612	537	274	1038	594	1458	738	418	253	1094	408	998	358	985	733
Pracujący ogółem	460	429	439	392	803	756	1451	1667	822	906	433	402	552	590	896	1003
Pracujący na 1000 mieszkańców ogółem	59	57	78	70	156	147	157	183	77	83	107	103	148	152	245	277
Bezrobocie – ogółem	820	526	195	103	190	84	833	590	346	204	178	79	121	49	159	57
Bezrobocie – kobiety	420	286	110	52	102	49	417	331	187	95	99	45	67	30	87	26
Bezrobocie – mężczyźni	400	240	85	51	88	35	416	259	159	109	79	34	54	19	72	31
Bezrobocie - do 25 roku życia	122	66	37	18	42	21	93	82	42	28	31	10	29	10	25	9
Bezrobocie - do 30 roku życia	231	141	60	37	76	35	206	161	81	53	56	21	49	16	49	18
Bezrobocie - powyżej 50 roku życia	235	148	50	25	43	17	254	152	113	52	50	25	31	13	52	17
Bezrobocie - długotrwale bezrobotni	507	321	71	7	72	9	542	343	139	20	84	17	42	7	56	6

4.6. Innowacyjność

Pytanie badawcze:

11. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
12. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Dla potrzeb realizacji LSR przyjęto następującą definicję innowacji: „Ponadto wśród stosowanych kryteriów przewidziano **innowacyjność** rozumianą jako nowe lub znacząco udoskonalone wydarzenie na obszarze lub nowy sposób wykorzystania bądź zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.” (LSR, s. 66)

Przyjęto, że innowacyjność będzie możliwa zwłaszcza w przypadku celu ogólnego I (Wzmocnienie rozwoju gospodarczego terenu LGD do roku 2023). Jednym z jego założeń tego celu ustanowiono „wspieranie rozwiązań innowacyjnych, które poprawią innowacyjność lokalnych przedsiębiorstw i zwiększą ich konkurencyjność na regionalnym, krajowym i międzynarodowym rynku, a jednocześnie podniosą możliwość generowania przez nich nowych miejsc pracy. W tym zakresie przez innowacyjne rozwiązania rozumie się w ramach LSR wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Tak rozumiana innowacyjność pozwoli jednocześnie na lepsze i efektywniejsze wykorzystanie lokalnych zasobów dla rozwoju działalności gospodarczej” (LSR, s. 34)

Oznacza to, że innowacyjność może odnosić się do kilku obszarów:

- **innowacyjność produktowa**
- **innowacyjność technologiczna,**
- **innowacyjność procesowa**

Zachętą do realizacji projektów innowacyjnych była premia punktowa dla firm, których działalność koncentruje się w branżach/dziedzinach, które mają kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru.

Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje wyniosła 2. Jest to częściowo efekt sposobu definiowania innowacyjności – jeśli traktowana jest wąsko (tzn. innowacją jest zupełnie nowe działanie, które wcześniej nie było nigdzie praktykowane) projekty trudni ocenić jako innowacyjne. Jednocześnie jednak badani są w stanie nazwać projekty, które w skali lokalnej, miały charakter przełomowy i wyjątkowy (balon do usług reklamowych, luneta w nowym miejscurozszerzająca znacząco możliwości podziwiania okolicy, itp.)

4.7. Projekty współpracy

Pytania badawcze:

13. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
14. Jaka formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Projekt współpracy to projekt, który zakłada wspólną realizację działań przez partnerów z różnych regionów (projekt międzyregionalny) lub krajów (projekt międzynarodowy).

Projekty współpracy podejmowane przez lokalne grupy działania przyczyniają się do osiągnięcia celów zawartych w lokalnych strategiach rozwoju, wykorzystując wiedzę i doświadczenia partnerskich lokalnych grup działania. Projekty te mogą zatem korzystać z już gotowych i stosowanych w innych miejscach rozwiązań oraz przewidywać ich adaptowanie, bądź też wypracowywać nowe rozwiązania przy udziale partnerów z innych regionów, w tym wspólne rozwiązania problemów, z którymi borykają się wszystkie uczestniczące w projekcie podmioty.

W LSR zaplanowano na cały okres 3 projekty współpracy. LGD zrealizowało 1 projekt o charakterze międzyregionalnym oraz 1 projekt o charakterze międzynarodowym. W trakcie realizacji jest kolejny projekt o charakterze międzyregionalnym o nazwie MAK - Miejsca Aktywności Koedukacyjnej.

Tabela 25. Zrealizowane projekty współpracy

L.p.	Projekt współpracy	Cele	Efekty	Budżet	Partnerzy
1	„Strefy Aktywności Społecznej”	stworzenie warunków do integracji i aktywizacji mieszkańców poprzez zorganizowanie imprez animacyjnych przeprowadzonych przez przeszkolonych animatorów na obszarze gmin lokalnych grup działania województwa zachodniopomorskiego	strefy aktywności społecznej wyposażone zostały w siłownię zewnętrzne, place zabaw	642.600,00 zł (w tym Siła w Grupie: 74.000,00 zł)	Stowarzyszenie Lokalnej Grupy Działania „Siła w Grupie”; Centrum Inicjatyw Wiejskich; Lokalna Grupa Działania „Powiatu Świdwińskiego”; Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w Rozwoju”; Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Pojezierze Razem; Lokalna Grupa Działania „Gryflandia”; Stowarzyszenie Środkowopomorska Grupa Działania

2	Polsko-Szwedzkie Dni Przedsiębiorczości (2022)	Promocja przedsiębiorczości, wymiana dobrych praktykami w zakresie prowadzenia, rozwoju i marketingu przedsiębiorstw, transgraniczna współpraca polsko-szwedzką.	Udział w Barzkowickich Targów Rolnych AGROPOMERANIA 2019. 3-dniowego wyjazd studyjny (ok. 30 osób) szkoleniem dla przedsiębiorców, podczas którego uczestnicy będą uczyć się przepisów i zasad w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej.	180.793,87 zł (w tym Siła w Grupie 38.714,0 zł)	Lokalna Grupa Działania „Powiatu Świdwińskiego” (koordynator projektu), Centrum Inicjatyw Wiejskich, Stowarzyszenie Lokalnej Grupy Działania „Siła w Grupie”, Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w Rozwoju”, Lokalna Grupa Działania „Gryflandia” Stowarzyszenie Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich Lokalna Grupa Działania ze Szwecji Sydost Leader ideell trening.
---	--	--	--	--	--

4.8. Ocena funkcjonowania LGD

Pytania badawcze:

15. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
16. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
17. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała LSR?

Stowarzyszenie podejmowało kilka rodzajów działań kierowanych bezpośrednio do mieszkańców i interesariuszy. Poza licznymi spotkaniami z mieszkańcami, było to także doradztwo indywidualne (łącznie z takiego doradztwa skorzystało 224 osoby. Najważniejszym miernikiem skuteczności działań informacyjno-promocyjnych jest jednak liczba odwiedzin strony internetowej stworzonej przez LGD (prawie 30 tys. odwiedzin do końca 2021 roku).

Tabela 26. Realizacja celów informacyjno-promocyjnych

Sposób realizacji celów informacyjno-promocyjnych	Liczba działań (wskaźniki produktu)
Spotkania z mieszkańcami	7
Doradztwo indywidualne (liczba podmiotów, które złożyły wniosek o przyznanie pomocy – zawarły umowę)	224 (131-32)
Liczba odwiedzin strony internetowej	28.744

O trafności i skuteczności tych działań świadczą też wypowiedzi beneficjentów. Prawie połowa beneficjentów dowiadywała się o możliwościach udziału w Programie dzięki ogólnie dostępnym informacjom przekazywanym przez lokalne media, na plakatach, ulotkach, zebraniach. Ważnym źródłem informacji była też strona internetowa. Niepełna 10% beneficjentów deklaruje, że źródłem ich wiedzy byli lokalni liderzy, a tylko do 2% informacja dotarła bezpośrednio z LGD. Należy jednak uznać, że działania LGD były skuteczne, skoro połowa badanych ocenia uzyskiwane w ten sposób informacje jako wyczerpujące (49,1%), dostosowane do ich potrzeb (58,5%) i atrakcyjne (49,1%).

Tabela 27. Źródło wiedzy o LGD (beneficjenci)

Skąd dowiedział(a) się P. o możliwości aplikowania o środki z Lokalnej Grupy Działania?	beneficjenci
informacje ogólnie dostępne (ulotki, plakaty, zebrania, lokalne media)	47,2
dotarła do mnie informacja bezpośrednio z LGD (powiadomienie sms, fb, itp.)	1,9
od liderów lokalnych	9,4
Inne (strona internetowa)	39,6

Tabela 28. Ocena jakości uzyskanych informacji (beneficjenci)

Czy uzyskane informacje były:	tak	nie	odmowa
wyczerpujące (zawierały wszystkie niezbędne informacje)	49,1	15,1	35,8
dostosowane do potrzeb odbiorcy	58,5	3,8	37,7
atrakcyjne – zachęcające do aplikowania	49,1	7,6	43,4

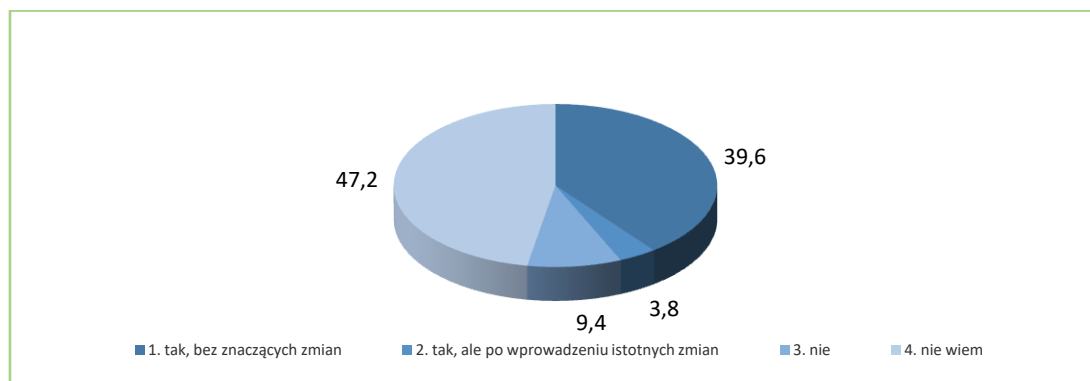
O skuteczności działań informacyjnych świadczy także fakt, że mieszkańców cechuje bardzo wysoka świadomość działań podejmowanych dzięki obecności środków UE na obszarze LSR, deklaruje ją aż 92,2% badanych. Ponad 80% mieszkańców mogło skorzystać z infrastruktury, która powstała dzięki tym środkom i przedsięwzięciom realizowanym w ramach LSR, a niemal 60% mieszkańców osobiście uczestniczyło w wydarzeniach finansowanych ze środków unijnych. Wśród beneficjentów procent tych wskazań jest jeszcze wyższy, co należy uznać za niewątpliwą sukces potwierdzający skuteczność LGD.

Tabela 29. Świadomość projektów unijnych na obszarze LGD

Postawy badanych	Mieszkańcy		Beneficjenci	
	tak	nie	tak	nie
Czy wiadomo Pani/Panu o tym, żeby w ostatnich 6 latach w gminie realizowano projekty ze środków unijnych?	92,2	7,8	98,3	1,7
Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) z projektów takich jak szkolenia, festyny finansowanych ze środków unijnych	59,0	41,0	70,7	29,3
Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) z infrastruktury lub obiektów finansowanych ze środków unijnych	81,9	18,1	89,7	10,3

Należy uznać, że obecne działania służące realizacji LSR są skuteczne i efektywne również ze względu na fakt, że cieszą się one uznaniem społecznym. Niemal 40% mieszkańców uważa, że należy utrzymać obecne założenia LSR w przyszłości. Połowa mieszkańców nie ma w tej kwestii zdania, 3,8% oczekiwałaby wprowadzenia do LSR zmian, a co dziesiąty badany uważa, że założenia LSR w kolejnym okresie powinny zostać zmienione. Należy podkreślić, że wiele z postulowanych w LSR założeń udało się pomyślnie zrealizować, nie dziwi więc fakt, że wśród grupy badanych (wyrażających opinie) część oczekiwałaby zmian, które umożliwią prowadzenie działań w nowych lub na nowo zdefiniowanych polach.

Wykres 2. Potrzeba dalszego wdrażania rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez LGD

Niestety badani niechętnie udzielali odpowiedzi na pytanie o to, jakiego rodzaju zmiany byłyby pożądane. Możemy wnioskować o nich na podstawie listy spraw i problemów, które zdaniem badanych wymagają rozwiązania w kolejnej perspektywie. Wśród tych zmian znalazły się przede wszystkim kwestie proceduralne, takie jak:

- Uproszczenie procedur
- Jak najmniej wymagające opisy projektów we wnioskach
- Zwiększenie przejrzystości i obiektywności kryteriów oceny.

4.9. Ocena procesu wdrażania

Pytania badawcze

18. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
19. Czy procedury naboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
20. Czy kryteria pozwoliły na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
21. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Realizacja finansowa i rzeczowa odbywała się zgodnie z planem. Ze sprawozdania LGD wynika, że działania we wszystkich obszarach podejmowane były regularnie. Do końca września 2022 roku ogłoszono łącznie 9 naborów wniosków.

Nieco zaskakujący jest fakt, że beneficjenci niechętnie udzielali odpowiedzi na pytania o przejrzystość i przyjazność procedur, ponad 80% z badanych odmówiła odpowiedzi.

Z badania beneficjentów wynika, że dla połowy z nich rodzaj podjętych przez LGD działań informacyjno-promocyjnych miał znaczenie dla decyzji o aplikowaniu, jednak już tylko dla 30% jakość uzyskanych z LGD informacji miała znaczenie dla jakości przygotowanej aplikacji. Można wnioskować, że bezpośredni kontakt z LGD nie był najskuteczniejszą formą pozyskiwania informacji, że mogły zaistnieć jakieś problemy komunikacyjne lub trudności proceduralne (długość procesu oceny, konieczność wprowadzania korekt do aplikacji, ale nie po stronie LGD, tylko po stronie Instytucji Zarządzającej), które wpłynęły na jakość oceny beneficjentów.

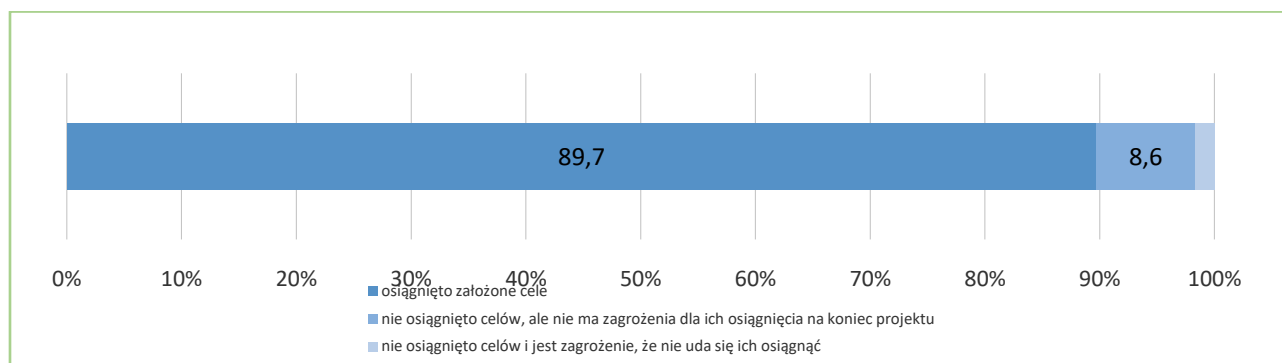
Wśród beneficjentów, którzy odpowiedzieli rozstrzygająco (tak/nie) większość uznała, że procedury naboru były przejrzyste i przyjazne – ci, którzy się nie zgadzali z tymi opiniami to wnioskodawcy, którzy nie uzyskali dofinansowania.

Tabela 30. Przejrzystość i przyjazność procedur LGD (beneficjenci)

Czy w Pani/Pana ocenie:	tak	nie	odmowa
rodzaj podjętych działań informacyjno-promocyjnych miał znaczenie dla decyzji o aplikowaniu?	47,2	5,7	45,3
jakość uzyskanych z LGD informacji miała znaczenie dla jakości przygotowanej aplikacji?	30,2	7,5	62,3
procedury naboru były przejrzyste?	13,2	3,8	83,0
procedury naboru były przyjazne dla beneficjentów	7,5	5,7	86,8

Pewnym potwierdzeniem tego, że procedury były przejrzyste, a rodzaj pozyskiwanych przez potencjalnych beneficjentów był wystarczający jest fakt, że w 98,3% badanych udało się osiągnąć założone wskaźniki lub na etapie realizacji badania, nie było przesłanek do oceny, że ich osiągnięcie może być zagrożone. To sygnał, że informacje, jakie otrzymywali wnioskodawcy były właściwe, przejrzyste i zrozumiałe na tyle, że mogli dobrze przygotować swoje przedsięwzięcia.

Wykres 3. Stopień osiągnięcia założonych celów (beneficjenci)

Jednocześnie, należy zwrócić uwagę, że po stronie trudności jakie pojawiły się osiągnięciu założonych celów beneficjenci wskazują zarówno na te, które leżały one po stronie zewnętrznej – zmieniły się warunki zewnętrzne realizacji zamierzeń (np. zamierzano zwiększyć zatrudnienie, ale w wyniku zmian na rynku pracy, trudno było pozyskać nowych pracowników), jak i niedostateczne wsparcie ze strony LGD i innych instytucji. Ocena ta może wynikać, jak zauważyliśmy już wcześniej, z trudności i złożoności proceduralno-formalnych zależnych od instytucji Zarządzającej, na które LGD nie miał wpływu.

Tabela 31. Źródła trudności w osiągnięciu celów (beneficjenci)

Jeśli istnieje zagrożenie, że nie wszystkie cele zostaną osiągnięte, jakie mogą być tego powody (proszę zaznaczyć wszystkie prawdziwe odpowiedzi)?	Procent*
diagnoza potrzeb społeczności nie była (w pełni) trafna – źle wyznaczono cele	3,8
cele przestały być aktualne ze względu na zmiany warunków zewnętrznych	5,2
przyjęto niewłaściwe rozwiązania organizacyjne	3,8
nie byliśmy przygotowani kadrowo do realizacji	12,9
brakowało wsparcia ze strony LGD	12,1
brakowało wsparcia ze strony innych instytucji	8,6

*dane nie sumują się do 100%, można było wskazać więcej niż 1 odpowiedź

Beneficjenci podkreślają, że trafność wskaźników ma kluczowe znaczenie dla ich osiągnięcia. Wyraźnie sygnalizują również, że sprawność organizacyjna i wsparcie ze strony LGD przyczyniły się do sukcesu ich przedsięwzięć. Ponad połowa badanych podkreśla, że ilość i poziom skomplikowania dokumentów nie ma znaczenia dla osiągania wskaźników.

Tabela 32. Czynniki wpływające na osiąganie wskaźników

Co ułatwia, a co utrudnia osiąganie założonych wskaźników?	ułatwia	bez znaczenia	utrudnia
sprawność organizacyjna i wsparcie ze strony LGD	51,7	46,6	1,7
trafność wskaźników	82,7	13,8	3,5
wymogi programowe (ilość i poziom skomplikowania dokumentów)	3,4	56,9	39,7

4.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Pytania badawcze

22. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
23. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
24. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
25. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określanego w LSR?

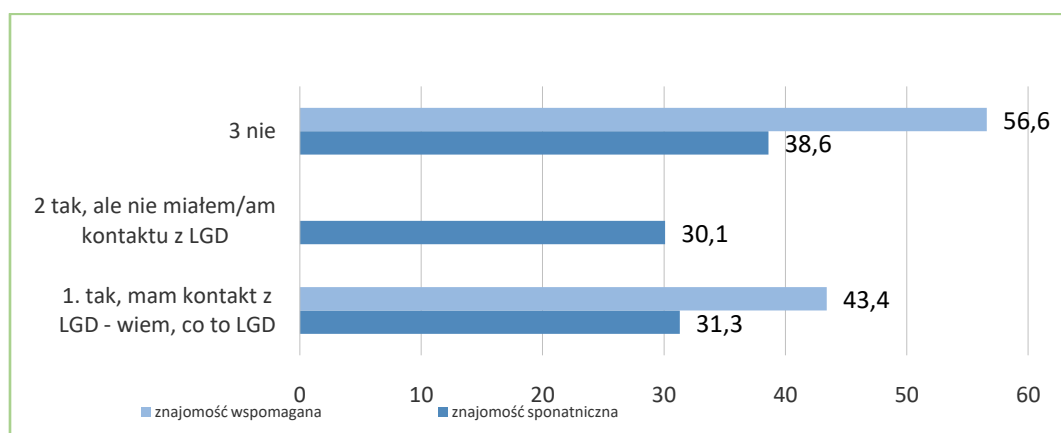
Jednym z założeń programu LEADER jest budowanie więzi pomiędzy różnymi aktorami lokalnej przestrzeni społecznej. Ważną rolę ma tu do spełnienia Lokalna Grupa Działania, która służyć może jako inicjator, ale także platforma do współpracy różnych podmiotów. Rolę tę wypełnia na kilka sposobów, po pierwsze sama konstrukcja Rady LGD sprzyja współpracy międzysektorowej, po drugie inicjuje działania, które mogą realizować wspólnie osoby reprezentujące różne społeczne grupy, wreszcie, po trzecie, może dzięki spotkaniom ze społecznością lokalną tworzyć przestrzeń do wchodzenia ze sobą w interakcje i podejmowania wspólnych działań.

Z tej perspektywy, ważne jest to, jak LGD jest postrzegany zarówno przez mieszkańców (a wśród nich tych, którzy nie korzystali z finansowania), jak i przez członków stowarzyszenia LGD oraz osób podejmujących w imieniu LGD decyzji o kierunkach działań (Rada, Zarząd).

Ponad 1/3 mieszkańców (38,6%) pytanych o to, czy wiedzą, czym jest LGD, jeśli nie pomagać im w odpowiedzi (przez podanie pełnej nazwy stowarzyszenia), odpowiadają negatywnie. Ponad połowa nie deklaruje znajomości LGD nawet jeśli pytanie wspomagano przez podanie nazwy stowarzyszenia.

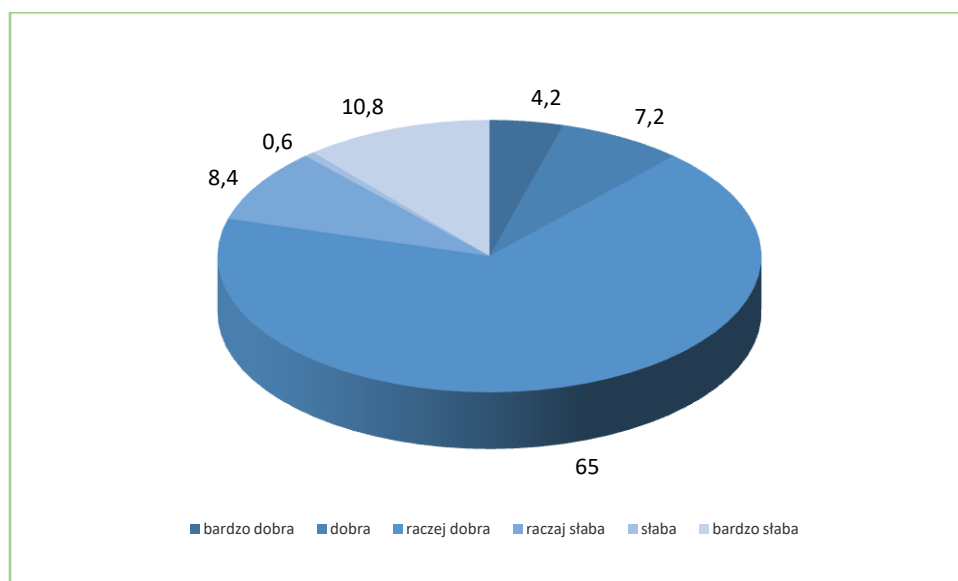
Co trzeci mieszkaniec (30,1%) deklaruował, że wie, czym jest LGD, ale nie miał z nim kontaktu, podobna grupa badanych (31,3%) wie o tym, ponieważ miała styczność z LGD. Jeśli pytanie wspomagano przez podanie nazwy stowarzyszenia, proporcje te nieznacznie się zmieniają - 43,4% badanych mieszkańców wie, co to za stowarzyszenie. Różnica między znajomością spontaniczną i wspomaganą oznacza, że warto ułatwić identyfikację LGD przez dalsze działania informacyjno-promocyjne.

Wykres 4. Znajomość LGD wśród mieszkańców

Jednocześnie zwróćmy uwagę, że mieszkańcy w zdecydowanej większości oceniają swoją znajomość LGD jako raczej dobrą i dobrą. Największy poziom własnej wiedzy o tym, czym jest LGD deklarowali ci mieszkańcy, którzy mieli z nią bezpośrednią (i uświadomioną) styczność.

Wykres 5. Ocena znajomości działań Lokalnej Grupy Działania

Mieszkańcy najczęściej dowiadują się o LGD od innych mieszkańców (9,6%) lub przy okazji lokalnych spotkań i imprez (9,6%) lub z lokalnych mediów (7,8%). Mało skutecznym sposobem informowania o tym, czym zajmuje się LGD okazują się działania animacyjne LGD, i samorząd gminy. Zwraca uwagę, że samorząd powiatu lub regionu nie jest rozpoznawany jako miejsce, w którym mieszkańcy dowiadują się o LGD. Punkty informacji europejskiej również nie spełniają swojej roli na tym polu.

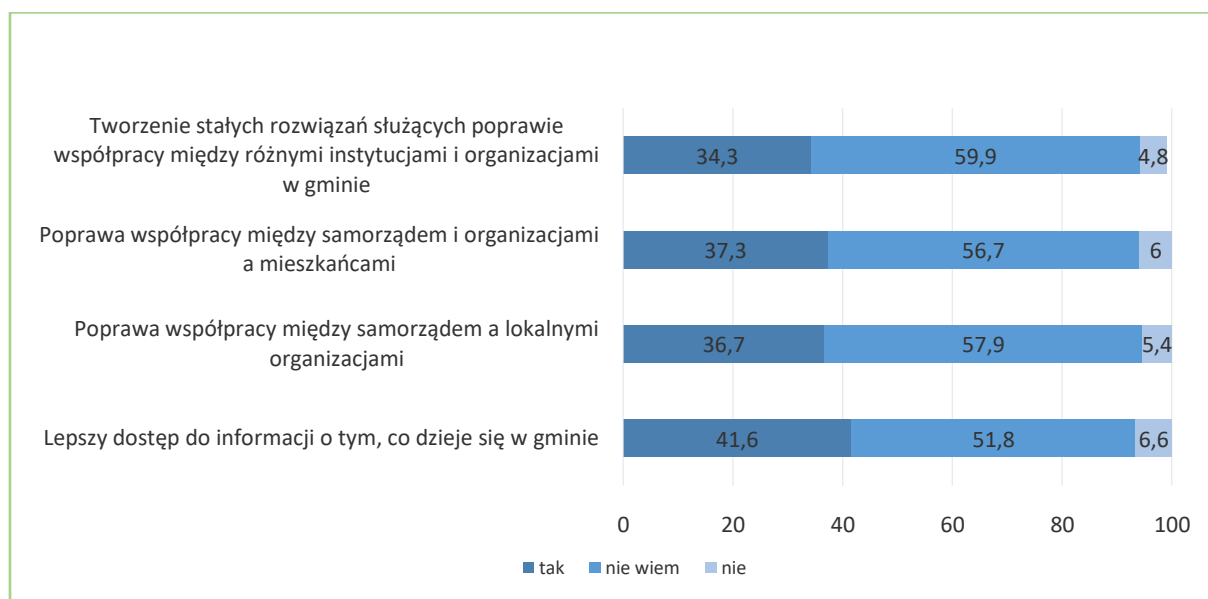
Tabela 33. Źródła wiedzy o LGD - mieszkańcy

Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o Lokalnej Grupie Działania?	Procent*
ulotki, plakaty	4,8
informacje medialne/lokalna prasa	7,8
imprezy i spotkania lokalne	9,6
działania animacyjne LGD	1,2
od innych mieszkańców	9,6
samorząd gminy	1,2
samorząd powiatu lub regionu	0,6
punkty informacji europejskiej	0,0
interesuję się tym, co się dzieje, sam znalazłem/am informację o LGD	1,2
inne, jakie?	0,6

Mieszkańcy, którzy mają jakieś wyobrażenie o LGD (tzn. zadeklarowali, że w ogóle spotkali się z tą nazwą), widzą w stowarzyszeniu przede wszystkim platformę informacyjną – miejsce, w którym najlepiej wiadomo o tym, co dzieje się w gminie (41,6%), ale także instytucję, która służy poprawie współpracy samorządu z mieszkańcami (37,3%) i organizacjami lokalnymi (36,7%). Ważną funkcją Lokalnej Grupy Działania – według ponad 1/3 badanych – jest to, że służy ona tworzeniu stałych

rozwiązań, których celem jest poprawa współpracy między różnymi podmiotami w gminie. To bardzo ważne, oznacza bowiem, że można liczyć na to, że współpraca, do której dochodzi dzięki LGD lub z udziałem Grupy, jest bardziej trwała niż czas realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Wykres 6. Funkcje LGD w opinii mieszkańców

Wyznaczone w LSR cele rozwojowe są w pełni spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR, a zaplanowane i realizowane przedsięwzięcia przyczyniają się do jego wzmocnienia.

Jednym z elementów wpływających na wzmocnienie potencjału rozwojowego realizowanych działań jest to, czy są one względem siebie komplementarne. Poziom komplementarności oceniany jest przez badanych jako umiarkowany. Jednak sposób postawienia celów działań zachęca do tego, aby realizowane projekty się dopełniały i uzupełniały. Przykładem komplementarności jest projekt realizowany przez przedsiębiorcę – *pszczelarza: hodują pszczoły, robią miód, zrobili ścieżkę edukacyjną (można zobaczyć sprzęty i cały proces produkcji), ścieżka przylega do ścieżek rowerowych, jest też blisko trasy nadmorskiej i są takie miejsca – taka bliskość powoduje, że te poszczególne inwestycje stają się komplementarne*” [IDI2_1].

5.Odpowiedzi na pytania badawcze

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
1	Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?	4.1	Cel główny oraz przypisane mu wskaźniki osiągnięto w bardzo wysokim stopniu. Większość przedsięwzięć wykonano zgodnie z założonym budżetem. Dotychczasowy poziom realizacji wskazuje, że możliwe jest wykorzystanie w pełni budżetu przed rokiem 2023. Niemal wszystkie operacje wykonano zgodnie z założonym budżetem. Wyjątkiem są tu jedynie cztery działania: podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej, infrastruktura w zakresie turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego, działania edukacyjne, aktywizujące i integracyjne i projekty współpracy. Intensywne działania podjęte w 2022 roku pozwolą na ich realizację.
2	Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?	4.2	Zwiększyła się dynamika powstawania organizacji pozarządowych. Zwiększa się też udział mieszkańców w życiu społecznym gmin i rośnie ich poczucie sprawczości. W ramach LSR podejmowane są liczne działania aktywizujące lokalne społeczności, chociaż nie przekładają się one na liczbę wniosków konkursowych złożonych przez te organizacje (powodem jest jednak ich słabość organizacyjna, skala działania i ograniczone możliwości wkładu finansowego). Potencjał organizacji stopniowo rośnie.
3	W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?	4.2	Dalsza aktywizacja tych gmin, w których aktywność (mierzona - w sposób niedoskonały - liczbą nowopowstających organizacji pozarządowych) jest niska, zwłaszcza w gminie Dygowo.
4	W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?	4.3	W ramach realizacji LSR powstało 11 nowych firm a 4 skorzystały ze środków na rozwój firmy. Powstało prawie 20 miejsc pracy, a kolejne 16 miejsc zostało utrzymane dzięki realizowanym działaniom.
5	Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach	4.3	Mimo rozwoju przedsiębiorczości (na co wskazują także statystyki publiczne) dalsze wspieranie przedsiębiorczości w kolejnych edycjach jest wskazane. Według mieszkańców

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
	kolejnych edycji LSR jest wskazane?		szczególnie pożądane jest wspieranie rozwoju takich branż jak: turystykę; Kultura(oferta kulturalna i rozrywkowa), energetyka, usługi związane z dbałością o środowisko (np. gospodarka odpadami, usługi dla parku narodowego, usługi związane z oczyszczaniem wody i dbałością o jakość akwenów wodnych); rolnictwo, ogrodnictwo, w szczególności wsparcie produkcji produktów lokalnych (np. miodów), przetwórstwo spożywcze, w tym przetwórstwo ryb; rękodzielnictwo, rzemiosło.
6	W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?	4.4	W odbiorze społecznym znacząco wzrósł poziom atrakcyjności turystycznej obszaru LGD. W szczególności poprawie uległa infrastruktura, ale także oferta sportowa i rekreacyjna, polepszyła się też promocja regionu i jego zasobów naturalnych, kulturalnych i turystycznych (50%). W ramach realizacji LSR powstało aż 37 obiektów sportowych i rekreacyjnych, a kolejne 3 zostało przebudowanych.
7	W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?	4.4	Kontynuacja działań, z uwagą na dalszy rozwój infrastruktury turystycznej, ale także lepsze (pełne) wykorzystanie zasobów lokalnych – zarówno kulturowych, jak i przyrodniczych – także z pomocą przemysłanej i konsekwentnej promocji obszaru oraz ich łącznego wykorzystywania (powiązanie atrakcji i wydarzeń kulturalnych oraz szeroko rozumianego potencjału kulturowego – obejmującego także pszczelarstwo lub rolnictwo - z turystyką bazującą na potencjale przyrodniczym).
8	Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?	4.5	Tak.
9	Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?	4.5	Ogólnie pozytywne oceny sytuacji społeczno-gospodarczej wyrażane przez mieszkańców to efekt zmian, jakie zaszły w ostatnich 7 latach, zwłaszcza w obszarze gospodarczym. Prawie 2/3 mieszkańców odczuwa poprawę sytuacji zarówno gospodarczej, jak i społecznej.

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
			Niemal we wszystkich gminach tworzących LGD obserwujemy wiele pozytywnych zjawisk: spadek bezrobocia, zwiększenie liczby osób pracujących oraz zmniejszenie liczby osób zależnych od pomocy społecznej. Istotne jest w szczególności współwystępowanie tych trzech zjawisk, oznacza ono bowiem, że zmniejszenie liczby osób bezrobotnych nie miało miejsca (wyłącznie) z powodu wyjścia z rejestrów bezrobocia po to, żeby zacząć korzystać z innych niezarobkowych źródeł utrzymania. Tej ostatniej tendencji można upatrywać jedynie w gwałtownie kurczącej się grupie osób długotrwale bezrobotnych. Zmiany następują z różnym nasileniem w poszczególnych gminach. Na szczególną uwagę zasługuje gmina Siemysł, w której liczbę osób zależnych od pomocy społecznej zredukowano o 37%.
10	Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?	4.5	Wskazana jest kontynuacja dotychczasowych działań – wzmacnianie sieci usług opiekuńczych (co wpłynie pozytywnie na aktywność zawodową kobiet) oraz dbanie o rozwój przedsiębiorczości mieszkańców.
11	W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?	4.6	Ze sprawozdań z postępu rzeczowego za 2020 i 2021 można wnioskować o niskiej innowacyjności projektów. Wydaje się, że jest to wynik przyjęcia nazbyt sztywnej definicji innowacyjności. Zrealizowano dwa przedsięwzięcia ukierunkowane na innowacje.
12	Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?	4.6	Innowacje miały charakter produktowy.
13	Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?	4.7	Skuteczność była bardzo wysoka, a efekty w pełni odpowiadały założeniom.
14	Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w	4.7	Kontynuacja dotychczasowych rozwiązań

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
	przyszłości?		
15	Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?	4.8	Tak, w pełni
16	Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?	4.8	Skuteczność i efektywność działań biura LGD jest bardzo wysoka, zwłaszcza jeśli chodzi o doradztwo indywidualne.
17	Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała LSR?	4.8	Dotychczasowe działania LGD cechowała wysoka skuteczność. Sposób działania LGD nie wymaga zmian.
18	Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?	4.9	Tak
19	Czy procedury naboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?	4.9	Tak
20	Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?	4.9	Tak

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
21	Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?	4.9	Tak
22	Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?	4.10	Zdecydowanie tak
23	Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?	4.10	Tak, ale należy wzmocnić informacje i promocje efektów dotychczasowych działań.
24	Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?	4.10	Tak, w pełni.
25	Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?	4.10	Tak

6. Wnioski i rekomendacje

Wniosek	Rekomendacja
Dotychczasowy poziom realizacji wskazuje, że możliwe jest wykorzystanie w pełni budżetu przed rokiem 2024.	Kontynuacja działań podjętych w 2022 roku.
Zwiększyła się dynamika powstawania organizacji pozarządowych. Zwiększa się też udział mieszkańców w życiu społecznym gmin i rośnie ich poczucie sprawczości.	Dalsza aktywizacja lokalne społeczności oraz wspieranie organizacji pozarządowych w sięganiu po środki z PROW i innych źródeł w celu zwiększania ich potencjału organizacyjnego.
Niska aktywność społeczna wybranych gmin.	Dalsza aktywizacja tych gmin, w których aktywność (mierzona - w sposób niedoskonały - liczbą nowopowstających organizacji pozarządowych) jest niska, zwłaszcza w gminie Dygowo.
W ramach realizacji LSR powstało 15 nowych firm a 6 skorzystało ze środków na rozwój firmy. Powstało 34,7 miejsc pracy, a kolejne 19,54 miejsc zostało utrzymane dzięki realizowanym działaniom.	Kontynuacja działań. Rozważenie przesunięcia akcentu na utrzymanie miejsc pracy ze względu na kryzys gospodarczy. Dalsze działania ukierunkowane na tworzenie miejsc pracy niezależnych od sezonowości turystyki.
Przedsiębiorczość (mierzona liczbą istniejących przedsiębiorstw) się rozwija, ale nieznacznie słabnie dynamika powstawania nowych firm.	Dalsze wspieranie przedsiębiorczości w kolejnych edycjach jest wskazane. Według mieszkańców szczególnie pożądane jest wspieranie rozwoju takich branż jak: turystykę; kultura (oferta kulturalna i rozrywkowa), energetyka, usługi związane z dbałością o środowisko (np. gospodarka odpadami, usługi dla parku narodowego, usługi związane z oczyszczaniem wody i dbałością o jakość akwenów wodnych); rolnictwo, ogrodnictwo, w szczególności wsparcie produkcji produktów lokalnych (np. miodów), przetwórstwo spożywcze, w tym przetwórstwo ryb; rękodzielnictwo, rzemiosło. Śledzenie trendów zmian w dynamice powstawania nowych firm oraz obserwowanie żywotności nowopowstających firm.
Znacząco wzrósł poziom atrakcyjności turystycznej obszaru LGD. W szczególności poprawie uległa infrastruktura, ale także oferta sportowa i rekreacyjna, polepszyła się też promocja regionu i jego zasobów naturalnych, kulturalnych i turystycznych. W ramach realizacji LSR powstało aż 40 obiektów sportowych i rekreacyjnych, a kolejne 4 zostały przebudowanych, poddano również pracom konserwatorskim lub restauratorskim 2 zabytki.	Kontynuacja działań, dalsze uzupełnianie braków infrastrukturalnych oraz rewitalizacja miejsc i przestrzeni zaniedbanych. Kontynuacja działań, z uwagą na dalszy rozwój infrastruktury turystycznej, ale także lepsze (pełne) wykorzystanie zasobów lokalnych – zarówno kulturowych, jak i przyrodniczych – także z pomocą przemysłowej i konsekwentnej promocji obszaru oraz ich łącznego wykorzystywania (powiązanie atrakcji i wydarzeń kulturalnych oraz szeroko rozumianego potencjału kulturowego – obejmującego także pszczelarstwo lub rolnictwo - z

Wniosek	Rekomendacja
	turystyką bazującą na potencjale przyrodniczym). Dalsze prace nad stworzeniem spójnej oferty turystycznej.
Sytuacja społeczno-gospodarcza obszaru poprawiła się, z wyjątkiem pojedynczych gmin (w szczególności Siemyśl). Stopniowe starzenie się społeczności.	Obserwowanie wpływu sytuacji gospodarczej i podejmowanie działań aktywizacyjnych w przypadku nasilenia problemu bezrobocia i zależności od pomocy społecznej. Wzmacnianie sieci usług opiekuńczych (dla osób starszych i dzieci do 3 lat).
Zrealizowano dwa przedsięwzięcia ukierunkowane na innowacje.	Rozważenie przyjęcia bardziej pojemnej definicji innowacyjności.
Skuteczność działań informacyjno-promocyjnych była bardzo wysoka, a efekty w pełni odpowiadały założeniom. Skuteczność i efektywność działań biura LGD jest bardzo wysoka, zwłaszcza jeśli chodzi o doradztwo indywidualne.	Kontynuacja działań
Dotychczasowe działania LGD cechowała wysoka skuteczność.	Sposób działania LGD nie wymaga zmian.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Logika wyznaczonych celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR.....	6
Tabela 2. Postęp finansowy.....	8
Tabela 3. Wskaźniki rezultatu – postęp rzeczowy.....	8
Tabela 4. Wskaźniki produktu – postęp rzeczowy	9
Tabela 5. Rodzaje realizowanych działań w podziale na rodzaje beneficjentów – liczba projektów realizowanych przez poszczególnych beneficjentów.....	10
Tabela 6. Sytuacja społeczno-demograficzna na obszarze LGD	13
Tabela 7. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	15
Tabela 8. Aktywność na rzecz lokalnej społeczności i wpływ LGD na aktywność społeczną	15
Tabela 9. Poczucie wpływu na lokalną społeczność.....	15
Tabela 10. Ocena współdziałania, jako narzędzia pomocy innym – potrzeba angażowania	16
Tabela 11. Ocena współdziałania, jako narzędzia zmiany w społeczności lokalnej – potrzeba angażowania.....	16
Tabela 12. Zmiany sytuacji gospodarczej obserwowane przez mieszkańców	17
Tabela 13. Potencjał gospodarczy – liczba podmiotów gospodarczych bezwzględna i na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	19
Tabela 14. Potencjał gospodarczy – liczba nowych podmiotów gospodarczych bezwzględna i w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	20
Tabela 15. Zmiany dot. potencjału turystycznego i kulturowego w opinii mieszkańców.....	21
Tabela 16. Zmiany zasobów turystycznych w podziale na gminy	23
Tabela 17. Udział LGD w zwiększaniu potencjału turystycznego obszaru	24
Tabela 18. Sytuacja społeczno-demograficzna na obszarze LGD	26
Tabela 19. Zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru od 2014 roku w opinii mieszkańców	27
Tabela 20. Zmiany sytuacji społecznej w gminie obserwuje P. w ostatnich 5 latach w opinii mieszkańców	27
Tabela 21. Grupy defaworyzowane z perspektywy mieszkańców	28
Tabela 22. Grupy defaworyzowane – definicja z LSR.....	29
Tabela 23. Zestawienie przedsięwzięć na rzecz osób defaworyzowanych	29
Tabela 24. Sytuacja społeczna na obszarze LGD	31
Tabela 25. Zrealizowane projekty współpracy	33
Tabela 26. Realizacja celów informacyjno-promocyjnych	35
Tabela 27. Źródło wiedzy o LGD (beneficjenci)	35
Tabela 28. Ocena jakości uzyskanych informacji (beneficjenci).....	36
Tabela 29. Świadomość projektów unijnych na obszarze LGD	36

Tabela 30. Przejrzystość i przyjazność procedur LGD (beneficjenci).....	38
Tabela 31. Źródła trudności w osiągnięciu celów (beneficjenci).....	39
Tabela 32. Czynniki wpływające na osiąganie wskaźników.....	39
Tabela 33. Źródła wiedzy o LGD - mieszkańcy.....	41
Wykres 1. Ogólna ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w opinii mieszkańców	25
Wykres 2. Potrzeba dalszego wdrażania rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez LGD	36
Wykres 3. Stopień osiągnięcia założonych celów (beneficjenci).....	39
Wykres 4. Znajomość LGD wśród mieszkańców	40
Wykres 5. Ocena znajomości działań Lokalnej Grupy Działania.....	41
Wykres 6. Funkcje LGD w opinii mieszkańców.....	42

Załączniki. Narzędzia badawcze

Mieszkańcy obszarów LGD (CAWI/ CATI)

Szanowni Państwo,

zwracamy się z uprzejmą prośbą o wypełnienie ankiety dotyczącej zmian zachodzących w Państwa społeczności pod wpływem realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz działań realizowanych przez Lokalną Grupę Działania na terenie gminy/powiatu.

Państwa doświadczenia i opinie są bardzo ważne i mogą przyczynić się do faktycznych zmian ułatwiających wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Dlatego też prosimy o pełne i szczere odpowiedzi – dzięki temu uzyskamy trafny obraz doświadczanych przez Państwa trudności oraz obraz Państwa potrzeb i oczekiwań.

Z poważaniem,

zespół badawczy Pracowni Badań SOMA

Rozwój gminy i powiatu

4. Proszę o ogólną ocenę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy:

☐ bardzo dobra – gmina/powiat nie doświadcza znaczących problemów gospodarczych i społecznych	☐ dobra – pojawiają się problemy, ale możliwe jest ich rozwiązywanie	☐ raczej dobra – pojawiają się problemy, większość z nich może być rozwiązana
☐ raczej zła – pojawiają się problemy, tylko część z nich może być rozwiązana	☐ zła – występują problemy społeczne i gospodarcze, większość jest trudna do rozwiązania	☐ bardzo zła – występują problemy społeczne i gospodarcze, większość jest niemożliwa do rozwiązania

5. Jak sytuacja gminy zmieniła się w ostatnich latach (od 2014 roku)?

Sytuacja gospodarcza	☐ poprawiła się	☐ bez zmian	☐ pogorszyła się
Sytuacja społeczna	☐ poprawiła się	☐ bez zmian	☐ pogorszyła się

6. Jakie zmiany sytuacji gospodarczej w gminie obserwuje P. w ostatnich 5 latach?

liczba nowopowstałych przedsiębiorstw	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
ilość inwestycji gospodarczych	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Ilość ofert pracy	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
atrakcyjność ofert pracy	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
infrastruktura techniczna komunalna (drogi, wodociągi, sieć energetyczna)	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
rozwój infrastruktury turystycznej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
warunki prowadzenia firm	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Działania na rzecz osób bezrobotnych	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie

Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Działań na rzecz osób młodych (do 35 rż)	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Działań na rzecz osób po 50 rż	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie

7. Jakie zmiany sytuacji społecznej w gminie obserwuje P. w ostatnich 5 latach?

poziom bezrobocie	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
liczba rodzin zależnych od pomocy społecznej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
aktywność społeczna (udział w działaniach na rzecz społeczności)	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
odpływ ludzi młodych z gminy/powiatu	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
dostęp do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie

8. Czy gmina zmieniła się w ostatnich 5 latach ze względu na:

Poziom atrakcyjności turystycznej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Promocji dziedzictwa kulturalnego, zasobów naturalnych i turystyki	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Infrastruktury i oferty kulturalnej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Tożsamości mieszkańców z regionem	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie

9. Jak wyobraża sobie Pan(i) dalsze kierunki rozwoju turystyki w gminie – jak powinna się zmieniać w najbliższych latach?

- a.
- b.
- c.

10. Czy są jakieś branże gospodarcze, których rozwój w szczególności powinien być wspierany, żeby gmina mogła się rozwijać? Jeśli tak, jakie?

- a.
- b.
- c.

Wpływ mieszkańców na sytuację gminy

11. Czy ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na życie wsi/miejscowości?

1. tak	2 nie wiem	3 nie
--------	------------	-------

12. Czy ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na życie gminy?

1. tak	2 nie wiem	3 nie
--------	------------	-------

13. Które z poniższych twierdzeń jest Panu bliższe

1. tacy jak ja działając z innymi mogą pomóc potrzebującym	2 tacy jak ja nawet działając z innymi nie mogę pomóc potrzebującym
--	---

14. Które z poniższych twierdzeń jest Panu bliższe

1. tacy jak ja działając z innymi mogą wpływać na to, jak zmienia się nasza gmina	2 tacy jak ja nawet działając z innymi nie mogą wpływać na to, jak zmienia się nasza gmina
---	--

15. Czy kiedykolwiek podejmował(a) P. działania na rzecz innych mieszkańców gminy lub wspólnych spraw?

1. tak	2 Nie
--------	-------

16. Czy do któryś z tych działań został(a) Pan(i) zachęcony przez Lokalną Grupę Działania?

1. tak	2 Nie
--------	-------

17. Co mogłoby zachęcić Panią/Pana do tego, aby włączyła się Pani/włączył Pan w działania na rzecz innych mieszkańców gminy lub wspólnych spraw?

- a.
b.
c.

18. Czy wiadomo Pani/Panu o tym, żeby w ostatnich 6 latach w gminie realizowano projekty ze środków unijnych?

1. tak	2 nie
--------	-------

19. Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) z projektów takich jak szkolenia, festyny finansowanych ze środków unijnych

1. tak	2 nie
--------	-------

20. Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) z infrastruktury lub obiektów finansowanych ze środków unijnych

1. tak	2 nie
--------	-------

Lokalna Grupa Działania i Lokalna Strategia Rozwoju

21. Czy słyszał(a) Pan(i) o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w Pana/Pani gminie?

1. tak, mam kontakt z LGD	2 tak, ale nie miałem/am kontaktu z LGD	3 nie (do pyt. 22)
---------------------------	---	--------------------

22. Czy może Pani/Pan podać nazwę tej Lokalnej Grupy Działania?

Nazwa:

Jeśli nazwa nie jest poprawna:

Czy słyszał(a) Pani o[podać respondentowi nazwę LGD]

☐ tak	☐ nie
------------------------------	------------------------------

23. Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o Lokalnej Grupie Działania?

☐ ulotki	☐ plakaty	☐ informacje medialne/lokalna prasa
---------------------------------	----------------------------------	--

☐ imprezy i spotkania lokalne	☐ działania animacyjne LGD	☐ od innych mieszkańców
☐ samorząd gminy	☐ samorząd powiatu lub regionu	☐ punkty informacji europejskiej
☐ interesuję się tym, co się dzieje, sam znalazłem/am informację o LGD		☐ inne, jakie?

24. Jak ocenia Pan(i) swoją znajomość działań Lokalnej Grupy Działania:

☐ bardzo dobra	☐ dobra	☐ raczej dobra
☐ raczej zła	☐ zła	☐ bardzo zła

25. Które z grup mieszkańców są w szczególności narażone na wykluczenie społeczne (mogą mieć poczucie, że jakość ich życia jest niższa niż innych mieszkańców):

1. dzieci i młodzież	2 osoby niepełnosprawne	3 seniorzy	4. osoby samotne
5. rodziny z dziećmi	6 osoby ubogie	7 kobiety	8 inne grupy, jakie?
9 nie ma takich grup (do pyt. 24)			

26. Lokalna Grupa Działania podejmuje działania, które kierowane są do różnych grup mieszkańców. Czy działania LGD uwzględniają w wystarczającym stopniu sprawy i problemy osób mieszkających w gminie:

dzieci i młodzieży	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
osób niepełnosprawnych	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
osób starszych	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
osób samotnych	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
rodzin z dziećmi	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
osób ubogich	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
kobiet	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
przedsiębiorców	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
rolników	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie

27. Czy są jakieś ważne sprawy i problemy lokalne, które powinny w szczególności stać się przedmiotem działania Lokalnej Grupy Działania? Jeśli tak, jakie?

- a.
- b.
- c.

28. Czy w Pani/Pana opinii powstanie Lokalnej Grupy Działania sprzyja:

Lepszemu dostępowi do informacji o tym, co dzieje się w gminie	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
Poprawie współpracy między samorządem a lokalnymi organizacjami	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie

Poprawie współpracy między samorządem i organizacjami a mieszkańcami	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
Tworzeniu stałych rozwiązań służących poprawie współpracy między różnymi instytucjami i organizacjami w gminie	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie

Beneficjenci

29. Czy korzystał(a) Pan(i) ze środków z Lokalnej Grupy Działania?

1. tak	2. nie
--------	--------

30. Skąd dowiedział(a) się P. o możliwości aplikowania o środki z Lokalnej Grupy Działania?

1. informacje ogólnie dostępne (ulotki, plakaty, zebrania, lokalne media)	2. dotarła do mnie informacja bezpośrednio z LGD (powiadomienie sms, fb, itp.)	3. od liderów lokalnych	4. inne, jakie?
---	--	-------------------------	--------------------------

31. Czy uzyskane informacje były:

wyczerpujące (zawierały wszystkie niezbędne informacje)	1. 1 tak	2. 2 nie
dostosowane do potrzeb odbiorcy	1. 1 tak	2. 2 nie
atrakcyjne – zachęcające do aplikowania	1 tak	2 nie

32. Czy w Pani/Pana ocenie:

rodzaj podjętych działań informacyjno-promocyjnych miał znaczenie dla decyzji o aplikowaniu?	1 tak	2 nie
jakość uzyskanych z LGD informacji miała znaczenie dla jakości przygotowanej aplikacji?	1 tak	2 nie
procedury naboru były przejrzyste?	1 tak	2 nie
procedury naboru były przyjazne dla beneficjentów	1 tak	2 nie

33. Jaki jest stopień osiągnięcia założonych celów?

☐ osiągnięto założone cele (do pyt. 32)	☐ nie osiągnięto celów, ale nie ma zagrożenia dla ich osiągnięcia na koniec projektu	☐ nie osiągnięto celów i jest zagrożenie, że nie uda się ich osiągnąć
--	---	--

34. Jeśli istnieje zagrożenie, że nie wszystkie cele zostaną osiągnięte, jakie mogą być tego powody (proszę zaznaczyć wszystkie prawdziwe odpowiedzi)?

☐ diagnoza potrzeb społeczności nie była (w pełni) trafna – źle wyznaczono cele	☐ cele przestały być aktualne ze względu na zmiany warunków zewnętrznych	☐ przyjęto niewłaściwe rozwiązania organizacyjne
☐ nie byliśmy przygotowani kadrowo do realizacji	☐ brakowało wsparcia ze strony LGD	☐ brakowało wsparcia ze strony innych instytucji
☐ inne, jakie?		

35. Co ułatwia, a co utrudnia osiągnięcie założonych wskaźników?

Czynnik wpływający na osiągnięcie wskaźników	Czy ten czynnik ułatwia, utrudnia czy może nie ma znaczenia?
sprawność organizacyjna i wsparcie ze strony LGD	☐ ułatwia ☐ utrudnia ☐ bez znaczenia
trafność wskaźników	☐ ułatwia ☐ utrudnia ☐ bez znaczenia
wymogi programowe (ilość i poziom skomplikowania dokumentów)	☐ ułatwia ☐ utrudnia ☐ bez znaczenia
Inne, jakie?	☐ ułatwia ☐ utrudnia ☐ bez znaczenia

36. Czy w P. opinii w kolejnym okresie programowania należy utrzymać obecne rozwiązanie – rozwój lokalny kierowany przez społeczność wdrażany przez LGD?

1. tak, bez znaczących zmian	2. tak, ale po wprowadzeniu istotnych zmian (do pyt. 34)	3. nie (do pyt. 35)	4. nie wiem
------------------------------	--	---------------------	-------------

37. Jeśli niezbędne są poważne zmiany, czego powinny dotyczyć?

1.
2.
3.

38. Jeśli nie, dlaczego?

1.
2.
3.

Informacje o respondencie

M1. Nazwa gminy:

M2. Nazwa powiatu:

M3. Płeć:

1. kobieta
2. mężczyzna

M4. Wiek

M5. Wykształcenie:

1. podstawowe/gimnazjalne
2. zasadnicze zawodowe
3. liceum ogólnokształcące/ zawodowe/ technikum
4. pomaturalne/ policealne
5. studia licencjackie bądź inżynierskie
6. studia magisterskie, magisterium plus (np. doktorat, dwa kierunki)

M6. Ile osób (wszystkich domowników) liczy P. gospodarstwo domowe?.....

M7. Czy obecnie jest P. zatrudniony/a?

1. tak (przejdź do pyt. M9)
2. nie

M8. Jeśli obecnie P. nie pracuje, czy pracował/a P. w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

1. tak

2. nie

M9. Jak ocenia P. sytuację materialną swojej rodziny?

1. wystarcza nam na wszystkie potrzeby i na oszczędności
2. wystarcza nam na wszystkie potrzeby
3. wystarcza nam tylko na potrzeby podstawowe
4. nie wystarcza nawet na podstawowe potrzeby

M10. Czy na tle innych rodzin w gminie sytuacja materialna P. rodziny jest:

1. lepsza

2. taka sama

3. gorsza

M11. Gdyby nic Pani/Pana nie ograniczało, gdzie chciał(a)by Pan(i) mieszkać:

1 tu, gdzie teraz

2. gdzieś w województwie

3. gdzieś w kraju

4. za granicą

M12. A Pani/Pana dzieci? Gdzie chciał(a)by Pan(i), żeby mieszkali w przyszłości:

1 tu, gdzie teraz

2. gdzieś w województwie

3. gdzieś w kraju

4. za granicą

Dziękujemy za udział w badaniu!

LGD (IDI)

Szanowni Państwo,

zwracamy się z uprzejmą prośbą o wypełnienie ankiety dotyczącej zmian zachodzących w Państwa społeczności pod wpływem realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz działań realizowanych przez Lokalną Grupę Działania na terenie gminy/powiatu.

Państwa doświadczenia i opinie są bardzo ważne i mogą przyczynić się do faktycznych zmian ułatwiających wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Dlatego też prosimy o pełne i szczere odpowiedzi – dzięki temu uzyskamy trafny obraz doświadczanych przez Państwa trudności oraz obraz Państwa potrzeb i oczekiwań.

Państwa wypowiedzi są w pełni anonimowe i zostaną przedstawione w zbiorczych zestawieniach lub formie uniemożliwiającej identyfikację rozmówcy.

Z poważaniem,

zespół badawczy Pracowni Badań SOMA

Informacje podstawowe

M1. Nazwa LGD (do uzupełnienia przez badacza):

.....

M2. Funkcja sprawowana przez respondenta (do uzupełnienia przez badacza)

M3. Siedziba LGD (do uzupełnienia przez badacza):

.....

M4. Rok utworzenia LGD:

M5: Respondent to reprezentant: ☐ mieszkańców ☐ przedsiębiorców ☐ NGO

M6. Zakres interwencji, jaki miał być realizowany w ramach uzyskanych środków (zaznaczyć wszystkie realizowane cele):

☐ przygotowanie lokalnej strategii rozwoju (wsparcie przygotowawcze)	☐ koszty bieżącej działalności	☐ rewitalizacja społeczno-gospodarcza
☐ wsparcie przedsiębiorstw	☐ wsparcie tworzenia inkubatora przedsiębiorczości	☐ działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (aktywizacja)
☐ animacja społeczności lokalnej (wzmacnianie potencjału społeczności)	☐ rozwój gospodarki społecznej	☐ poprawa i rozwijanie infrastruktury
☐ usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	☐ inne, jakie?	

ii. Organizacja LGD

1. Poza zespołem pracowników LGD (biurem) ważnym ciałem jest Rada LGD:

- a. Jak częste są posiedzenia Rady? Czy częstotliwość ta zmieniła się ze względu na wdrażanie instrumentu RLKS? Jeśli tak, czy miało to jakiś wpływ na zdolność decyzyjną (frekwencja, kworum do podejmowania decyzji, itp.)
- b. O jakich sprawach, również tych wynikających z uregulowań wewnętrznych LGD, Rada obecnie decyduje (także poza oceną i wyborem projektów)? Jakie inne sprawy powinna opiniować lub o nich decydować?
- c. Czy obecni członkowie Rady brali udział w tworzeniu LSR?
- d. W jakim stopniu Rada może wpływać na kierunek i rodzaj podejmowanych działań?
 - i. W jakich sprawach instrument RLKS pozostawia swobodę decyzyjną LGD?

2. Czy pod wpływem współpracy w ramach LGD poprawiła się komunikacja i zacieśniła się między aktorami wpływającymi na lokalny rozwój? Co się zmieniło?

iii. Wdrażanie LSR

3. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?

4. Czy cele LSR są nadal aktualne?

- i. Jakie cele już udało się osiągnąć?
- ii. Czy są takie cele, których nie udało się dotąd osiągnąć – jakie? Dlaczego?
- iii. Jeśli nie wszystkie cele są aktualne - co spowodowało, że straciły aktualność?

5. Na jakim etapie wdrażania LSR jest Państwa LGD? Co już udało się zrobić, a co jeszcze przed Państwem?

- a. Czy, niezależnie od etapu, udało się Państwu osiągnąć przyjęte wskaźniki? Jeśli tak, co przyczyniło się do tego sukcesu? Dopytać o wpływ takich cech jak:
 - i. sprawność organizacyjna LGD;
 - ii. trafność wskaźników – proszę podać przykłady takich wskaźników, których trafność była niska.
- b. Czy są jakieś wskaźniki, których osiągnięcie może być zagrożone?
 - i. Jeżeli tak, proszę wskazać które?
 - ii. Co spowodowało trudność w ich osiągnięciu? Tu w szczególności dopytać o:
 1. trafność wskaźników (jeśli tak – proszę podać przykład wskaźnika, który jest nietrafny);
 2. trafność diagnozy, na której opierała się LSR
 3. sprawność organizacyjna LGD; kompetencje pracowników; tempo i organizacja pracy (w tym Rady LGD),
- c. Czy w ramach podjętych działań były takie, które pozwalają na zatrzymanie młodych ludzi w regionie?

6. Czy postawione cele można było osiągnąć lepiej, szybciej, łatwiej, gdyby zastosowane były inne rozwiązania? Jakie musiałyby to być rozwiązania?

- a. Jakie mechanizmy, powiązania, regulacje w szczególności przyspieszały wdrażanie LSR?
- b. A jakie mu przeszkadzały?
- c. Jakie wcześniejsze doświadczenia LGD wpływają na typ, zakres i łatwość wdrażania działań na rzecz rozwoju lokalnego?

7. Co P. zdaniem utrudnia wdrażanie LGD? Proszę podać przykłady konkretnych problemów, których P. doświadczyliście:

- a. Po stronie LGD
- b. W związku ze współpracą z JST?

8. Jak – pod wpływem wdrażania RLKS – zmieniło się LGD i wyobrażenia Państwa o tym, czym ona jest?

- a. Czy zwiększyła się identyfikacja mieszkańców z obszarem LGD?

- i. Czy pod wpływem wdrażania RLKS zwiększyła się aktywność mieszkańców? Jeśli tak, jakie są formy tej aktywności? Jak oceniono wzrost/spadek/stagnację poziomu aktywności?
 - b. Jak wdrażanie LSR wpłynęło na komunikację między partnerami działań lokalnych?
 - c. Czy należy wesprzeć działania LGD kampanią informacyjno-promocyjną? Jeśli tak, do kogo powinna być ona kierowana? Jakie działania informacyjno-promocyjne byłyby tu najbardziej pożądane? Co dałoby ich uruchomienie?
- 9. Jakie zmiany należy wprowadzić, aby usprawnić wdrażanie LSR?**
- iv. Rezultaty działań**
- 10. Jak – według P. wiedzy – realizacja LSR wpłynęła na kierunek i tempo zmian na obszarze LGD?**
- a. Czy w ramach podjętych działań były takie, które pozwalają na zatrzymanie młodych ludzi w regionie?
 - b. Czy przyjęte wskaźniki pozwalają na włączenie grup narażonych na wykluczenie społeczne? Dlaczego?
 - c. Jak zmienia się potencjał turystyczny obszaru LGD?
 - d. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - i. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
 - e. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
 - f. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określanego w LSR?
- 11. Jak – pod wpływem wdrażania LSR– zmieniła się LGD i wyobrażenia mieszkańców o tym, czym ona jest?**
- a. Czy zwiększyła się identyfikacja mieszkańców z obszarem LGD?
 - i. Czy zwiększyła się aktywność mieszkańców? Jeśli tak, jakie są formy tej aktywności? Jaka jest podstawa oceny tej zmiany (lub jej braku)?
 - ii. Jakie inne działania (niezależnie od wdrażania LSR) wpływają na aktywność mieszkańców?
 - b. Czy należy wesprzeć działania LGD kampanią informacyjno-promocyjną? Jeśli tak, do kogo powinna być ona kierowana? Jakie działania informacyjno-promocyjne byłyby tu najbardziej pożądane? Co dałoby ich uruchomienie?
- 12. Czym jest według P. „zrównoważony rozwój” – czy cele LSR sprzyjają osiągnięciu tego stanu? Dlaczego?**
- a. Jakie obszary tematyczne należy zaplanować dla RLKS, żeby stanowiły odpowiedź na lokalne wyzwania i jednocześnie mogły być realizowane na poziomie LGD?
 - b. Które cele obecnie sformułowane w LSR P. zdaniem wpłyną najbardziej na kierunek działań w kolejnych latach?
 - c. Czy przyjęte rozwiązania dotyczące wdrażania LSR będą miały wpływ na kierunek rozwoju powiatu w przyszłości? Na czym będzie polegał ten wpływ – jakie działania i rozwiązania przyjęte obecnie mogą mieć długofalowe (pozytywne lub negatywne) konsekwencje?
 - d. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany? Co należałoby poprawić?
- 13. Czy dla realizacji celów LSR niezbędne jest rozszerzenie finansowania o środki z RPO?**